

GEORG QUISTGAARD

FÆNGSELS-
DAGBOG OG BREVE

– Vi vandt i hvert Fald en Krig!
Georg Quistgaard.

NYT NORDISK FORLAG, ARNOLD BUSCK, KJØBENHAVN
1946

FÆNGSELSDAGBOG
OG BREVE

GEORG QUISTGAARD

FÆNGSELSDAGBOG
OG BREVE

— Vi vandt i hvert Fald en Krig!
Georg Quistgaard.

NYT NORDISK FORLAG ARNOLD BUSCK

1946

Forfatterhonoraret for denne Bog tilfalder
ubeskaaret Frihedsfonden.

Copyright by
Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck A/S

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI A/S KØBENHAVN

FORORD

Den 12. Maj 1944 meddeltes det officielt, at 9 danske frihedskæmpere ved en tysk krigsret var blevet idømt døds- og tugthusstraffe. De dødsdømte var Georg Quistgaard, Bankbogholder Carl Jørgen Larsen, Kontor-medhjælper Arne Lützen-Hansen og Fru Monica Wichfeldt. Det meddeltes samtidig, at fuldbyrdelsen af dødsdommene vilde blive gjort afhængig af, hvorvidt der fandt nye sabotagehandlinger sted. Den 23. Maj 1944 bragte bladene en officiel meddelelse om, at Georg Quistgaard, Carl Jørgen Larsen og Arne Lützen-Hansen den foregaaende dag var blevet henrettet. Fru Monica Wichfeldt blev derimod benaadet, idet straffen for hendes vedkommende blev ændret til livsvarigt tugthus i Tyskland – hvor hun døde inden kapitulationen! Meddelelsen om fuldbyrdelsen af dødsdommene ledsage-

des af en meddelelse om, at der havde fundet nye sabotagehandlinger sted.

Georg Quistgaard – en af de 102, der blev henrettet efter officiel krigsretsdom, en af de danske patrioter, der den 29. August 1945 blev begravet i Mindelunden i Ryvangen – hvem var han?

Lad dagbogen og brevene selv skildre Georg Quistgaard med hans egen fabulerende, selvironiske og poetiske pen – en pen, der *in casu* blot var en ulovligt erhvervet og omhyggeligt vogtet stump blyant, et klenodie, som gav ham lejlighed til i Vestre Fængsel i den sidste månedstid af fangenskabet – umiddelbart efter at han var hjemkommet fra tugthuset i Schwerin – at aabne en hemmelig luge ud til den verden, som var hans egen, ude bag ved tremmerne, og med et dæmpet, lunt smil hviske fortroligt til sin kone, der sad i Sverige og intet vidste om ham, og til sin mor, der sad i Roskilde og var bekymret for sin dreng. Her er ingen romantisk karnevalsudstyr, ingen raslende heltesværd, ingen store ord – blot en 29-aarig mands stille eftertænksomhed, nu, hvor der var tid til at gøre det hele op, men ogsaa en usædvanlig poetisk fornemmelse, præcis karakteristik og stilistisk

sikkerhed – og saa: dyb, dyb menneskelighed. Ud af dagbogen og brevene stiger der billeder fra hver eneste side, og de samler sig til eet harmonisk helhedsbillede: Dette var Georg Quistgaard – Saadan var han!

— — —

Blot et par faktiske oplysninger til indledning, ikke nogen lang biografi. Georg Brochhoff Quistgaard, født den 19. Februar 1915 i København, søn af sekretær, cand. polit. Georg B. Quistgaard og hustru Marie Q., f. Breyen. Opvokset i Roskilde, hvor moderen efter faderens død (1914) var kommunekasserer, gik paa Roskilde Katedralskole, men forlod gymnasiet inden studentereksamen. Gik senere paa studenterkursus i København, men afsluttede heller ikke dette. Efter skolegangen var han karl paa Kulhus Kro i et halvt aar, blev derefter ansat som arbejder paa Soyakagefabrikken i Roskilde, indtil han paa grund af lungebetændelse blev indlagt paa et hospital og opereret. Efter re-creationen paa vandretur gennem Jylland, overnattende paa bøndergaarde og hos vestkystens fiskere. Sverige – Jena – England! Cykeltur til Holland, Belgien, Frankrig. I Paris, hvor han en tid tog stilling som mandlig husassistent

hos en enlig herre, traf han den unge pige, Ellen Nielsen, som blev hans kone. Hun var dengang i huset hos en læge i Paris. Sammen med Ellen vagabonderede han videre gennem hele Europa, i Athen mistede de deres cykler, men fortsatte ufortrødent pr. baad og tog og til fods gennem Italien, Marseille, Paris, hjem til Danmark for at fejre jul i Roskilde. En uforbederlig vagabondnatur, med en drøm om engang at skrive alle de andre sønder og sammen, beslægtet i sin første udvikling med Caldwell og Steinbeck og Saroyan og de andre amerikanere – og med Holberg og Mogens Klitgaard, for den sags skyld, i sin brogede, forvirrede, søgende, vagabonderende ungdommelighed! Et par smaaskitser fik han trykt i „Vild Hvede“ – et lille Pariserbillede, endnu umodent i den lidt manierede stil – en skildring af 19-aarsdagen for vaabenstilstandsdagen den 11. november 1937. Han slutter med ordene: „Fredens Dag; 19 Aar. Gid den maa vare 20.“ Det var hans maal engang at blive forfatter, men han naaede det ikke. Om han kunde skrive? Spørg dagbogen!

Hvad var han da? Alt muligt! Da jeg traf ham første gang som voksen engang midt i

trediverne, var han antikvarboghandler uden antikvariat. Han kom ind paa studiegaardens frokoststue og tilbød at *skaffe* bøger. Mig skaffede han en samlet udgave af Brandes' Hovedstrømninger, indbundet i skindbind, for 12 kroner – det er han ikke blevet fed af! Efter den store Europarejse startede han og Ellen en lille kunstbod i Skindergade – keramik, tegninger, akvareller, malerier, nips – og nede i det lille, mørke baglokale sad Georg Quistgaard, lang og bleg og mager, og ventede paa kunderne, som ikke kom. Det var for smaat, der manglede driftskapital – men med glødende interesse gik baade han og Ellen op i kunsthandelen, saa længe de havde den. „Hvor det tit glæder mig at tænke paa, at han fik de Oplevelser,“ skriver Georgs mor i et brev til mig. „Naar Livet blev saa kort, er det dejligt at vide, at han fik saa meget ud af det.“ Men i 1940 maatte de opgive biksen, og i den følgende tid paatog han sig alt muligt forskelligt arbejde: maskinskrivning, oversættelser, inkassationer, og han startede et vinduestætningsbureau og drog omkring og tættede vinduer for folk i de første strenge, kolde krigsvintre.

Saa er vi inde i besættelsen, og Georg Quist-

gaard var blandt modstandsbevægelsens pionerer. Det begyndte som med saa mange andre med lidt halvfarlige puslerier, men det tog snart fastere former. Georg Quistgaard blev en uundværlig organisator for de engelske faldskærmsfolk i Danmark. Han var deres kontaktmand, skaffede dem ophold og forbindelser, rejste rundt i hele Danmark og lagde grunden til et netværk, som efterhaanden skulde omspænde hele landet. Dengang boede han og Ellen i den lille gade med det sjove navn Aabenraa i København, lige bag Gothersgade. Begge var de helt opslugt af det arbejde, de nu var gaaet ind i – nu var det alvor og ikke romantiske drømme længere. Jeg mødte ham tilfældigt i sommeren 1943 i den nordgaaende Jyllands-expres – vi hilste ikke paa hinanden, følte begge en naturlig trang til diskretion! Maaske var han paa vej til familien Fiil i Hvidsten den dag, maaske til pastor Borchsenius i Randers eller til andre af de mange forbindelser rundt om i landet, som hjalp med at spænde det net over landet, som skulde sikre baade de mænd og de varer, der dalede ned til os fra himlen, en god modtagelse.

Men en dag gik der hul i nettet et bestemt

sted – og en af dem, som Georg havde hjulpet, og som kendte alt for mange af sammenføjerne, bestod ikke ildprøven. I Aabenraa nr. 10 var der den 13. Januar 1944 opstandelse – Gestapoudrykning, voldsom skydning – og lidt efter vidste alle, at en lang, mager oversætter, eller hvad han nu var, vist tidligere kunsthandler – Georg Quistgaard – var blevet arresteret og ført bort af tyskerne.

Ja, resten er jo udefra set kun nogle korte bemærkninger og kølige datoer: Vestre Fængsel ($^{13}/_1$ – $^2/_3$) – Schwerin ($^2/_3$ – $^{25}/_4$) – Vestre Fængsel ($^{25}/_4$ – $^{21}/_5$) – dødsdom ($^{12}/_5$) – henrettelse ($^{21}/_5$). Men læs saa dagbogen og brevene og se, hvor levende hele denne periode bliver for os. Min sandten, om det ikke er selveste *ham* – *danskeren* – som baade H. C. Andersen og Kjeld Abell har truffet – drengen, der kunde se, at kejseren var splinternøgen! Med sit generte, indadvendte smil gaar han jo der og prikker ganske stille hul paa alle de balloner, som er pustet op, for at *han* skal blive imponeret. Men se, om han bliver imponeret – ikke engang af sig selv! I stedet vokser der poesi ud af alt det, han ser paa og rører ved. Hvem vil vel nogensinde kunne glemme „de gode Haabs Have“?

Jeg har med vilje undladt at skamfere teksten med noter, for det fremgaar jo tydeligt, at Eke, Grethe, Claire, Pie, K og hvad de nu allesammen hedder, er nogle af Georgs venner og kammerater i det illegale arbejde – og er det ikke tilstrækkeligt? Arne og Carl er de to ovennævnte frihedskæmpere, som blev henrettet sammen med Georg. Det vil lette forstaaelsen at vide, at Jacob og Bent er engelske faldskærmsfolk, og at Tutten, som omtales i begyndelsen af dagbogen, simpelthen er Georg og Ellen Quistgaards lille hund (senere omtalt som Dorthé). Bodil er Georgs søster, mor til to dejlige drenge.

— — —

En af dem, der stod Georg Quistgaard nærmest i hans illegale arbejde (i dagbogen omtalt som K) skriver i et brev bl. a. følgende om ham:

„Som Organisator var han enestaaende klartseende, beslutsom og modig uden at være dumdristig, og hans skarpe psykologiske Sans gjorde ham velegnet til at vælge sine Folk. Dette bevises yderligere ved, at Georg gentagne Gange udtrykkeligt havde forlangt, at den engelske Faldskærmsagent, som senere angav os, skulde sendes tilbage, da Georg ikke ansaa ham for

Opgaven voksen. Det viste sig desværre, at han ogsaa her havde Ret, idet denne Agent blev Aarsagen til, at en stor Del af Organisationen blev rullet op, og derved var indirekte Skyld i den Dødsdom, der saa meningsløst kom til at betyde Afslutningen paa vor elskede Kammerats Liv. Han døde, fordi han havde sagt Ja til sit Lands haardeste Krav, men hans Offer og Mindet om ham vil leve videre som en evig Forpligtelse for dem, der kom til at høste Frugten af hans straalende Gerning . . .“

En skolekammerat og nær ven fra Roskilde-tiden karakteriserer Georg Quistgaard med disse ord:

„Georg var det mest selvstændige Menneske, jeg har kendt. I Skolen havde han vanskeligt ved med den fornødne Alvor at samle sig om det daglige Arbejde, men hans Indfald i og udenfor Timerne røbede for Lærere som for Kammerater en Begavelse, som laa langt over Gennemsnittet. De røbede tillige et Talent, en sproglig og digterisk Evne, som syntes at pege frem mod et Forfatterskab af helt original Karakter. Det var Georgs Hensigt at blive Forfatter, og de, der læste hans litterære Forsøg, kunde ikke tvivle om, at man her stod overfor

noget usædvanligt. Hans Klarsyn paa Mennesker og hans Humor rummede Muligheder for at udvikles til Satire; men der laa et Sted i hans Sind ogsaa en lille følsom Nerve for Dagligdagens Lyrik og den ensommes Tragedie, som syntes at byde paa Muligheder for et mere vidtspændende Register . . .“

Og lad mig til slut anføre, hvad en anden af hans jævnaldrende kammerater, en af dem, der stod ham nærmest, fra de sammen gik paa studenterkursus, skriver om ham:

„Han havde kun faa virkelige Venner, og han ønskede det saadan. Til Gengæld havde han ingen Fjender, dertil var han for stor, for tolerant. De forskellige Fag, og i det hele taget den metodiske Paafyldning af Kundskaber, som man finder paa et Studenterkursus, var ham imod. Kun nu og da vaagnede han op af den Dvaletilstand af mild Overbærenhed overfor dem, der arbejdede myreflittigt for at naa den borgerlige Milepæl, der hedder Eksamen, og det var, naar han i en Fristil faldt over Emner, der tangerede hans egen Tankevirksomhed. Saa kunde han aflevere digre Værker, der indbragte ham blankt ug eller mdl, hvilket sidste for ham var en bedre Borgen for Varens Kvalitet end

det første. Og det var jo meget naturligt, thi den Maalestok, han anvendte, var stik imod de fleste andres. Maalet i Tilværelsen for ham var ikke det samme som for mange andre. Det var ikke en velovervejjet og rolig Kryben op ad en Stige med solide Trin, de Trin, der fører os andre gennem Uddannelse, Eksaminer og Kapitalanbringelser til en Tilstand af Sikkerhed og Soliditet, hvorefter vi en skønne Dag dør, ikke meget klogere, end vi fødtes. Maalet i Georgs Tilværelse var, i selve Tanken, i Livet, i Naturen, i sine Medmennesker at finde den røde Traad, der gør Tilværelsen mindre kompliceret, end andre vil gøre den. Netop derfor var han ikke Filosof, men han var heller ikke Bohéme. Dertil var han for stolt. Han elskede god Kunst, men han vilde ikke ligge under for den eller være dens lydige Redskab, dertil var han for selvstændig. Georg var, hvis man kan anvende Udtrykket, et treenigt Menneske, paa én Gang baade Borger, Tænker og Bohéme. Hans glødende Idealisme virkede kun gennem hans Handlinger; hans Selvkritik og hans straalende Sans for Humor forbød ham at være tragisk eller storladen, men hans følsomme Sind sporedes indirekte i hans generte Væsen; hans

Tale, hans Haandtryk, hans Kærlighed til Menneskene var at finde i hans smaa straalende Skrifter og i det Offer, han bragte ved at give sit eget Liv. Havde han selv skullet skrive sin Gravskrift, var den sikkert blevet jævn, beskeden, ironisk og – sidst, men ikke mindst – vittig . . .“

— — —

Naar Georg Quistgaards enke og mor har overladt til mig at træffe afgørelse om, hvorvidt hans fængselsdagbog og breve burde udgives, har jeg ikke et øjeblik været i tvivl. Denne lille bog skal leve – ikke blot som et minde om Georg Quistgaard, hvis evner – i dobbelt forstand – først rigtigt foldede sig ud i frihedskampen og i fangenskabet, men ogsaa som en stadig erindring om, at det var *mennesker*, levende, varme mennesker, der døde, for at vi andre kunde leve og eje den frihed, som de havde købt med deres liv, mennesker, der med Georg Quistgaard har ret til at sætte som deres gravskrift:

VI VANDT I HVERT FALD EN KRIG!

Elias Bredsdorff.

2/5 1944.

Kære –

Jeg har skrevet til dig, en Stabel af Toilet-papir – et Brev som fortsætter 106 Dages svære Tankerækker, Kabaler og Dagdrømme. Endnu nogle Uger skal jeg sidde her, som et Insekt paa en Naal med Nr. og latinsk Betegnelse.

Jeg vilde skrive til dig. Om alle de Baga-teller og Stemninger, som jeg vel helst ønsker glemt og ikke længer omtalt.

Prøv at forstaa mig – det er en Sæk Snak, jeg befries for. Det meste er fortalt her. Vi kan gentage, hvad vi ønsker, og glemme det øvrige, men vi vil ikke besvære os med unødven-digt Hukommelsesarbejde og Graven i en svær Periode.

Jeg har lært i de sidste Maaneder, at jeg slet ikke vil undvære dig. Det slog mig en Dag med største Forundring, at du er et helskabt Men-

neske med egne Ønsker og ikke blot en Del af min Tilværelse. – Jeg tror det begyndte med en Drøm: Du vilde købe 3 Tandbørster og det ærgrede mig; jeg fremhævede de mange Tandbørster, du allerede havde, og Unødvendigheden af 3 i Tilgift. Men næste Morgen følte jeg mig som en indskrænket Tyran. Hvis Du følte Trang til Tandbørster, skulde jeg ikke have forhindret det; men jeg havde tromlet dit Ønske ned med færdigsyede Indvendinger. Jeg var faktisk bitter paa mig selv. Og forbavset. Selv vilde jeg aldrig have ønsket saa mange Tandbørster. Men du var anderledes. Helt forskellig og dog min Kone. Det var det, der var saa mærkeligt, og som jeg nu haaber at lære i al Fremtid.

(²⁷/₄ 1944. Vestre Fængsel).

Vi kom hjem fra Tyskland i Forgaars. Blev vækket Kl. fire Morgen – 2 bare Stykker Brød og et Krus Afkog, hvorpaa vi – 8 Mand lænket sammen parvis – blev stænget bag paa en Lastbil i en Æske med Topventil og Gittertraad i Døren. Jeg gættede paa Hjemrejse, de andre gættede Danzig. De turde ikke tro det

bedste, før vi kom til Warnemünde. Saa gættede de paa ny Regering og Dødsdom for otte. Stadig emballeret i Æsken og lænket sammen skvulpede vi i fredelig Søgang hjem til de egne, kønne Øer, mens vore 5 Gestaposkurke udstyret med haardtpumpede Redningsveste nød den milde Overfart. – 12 Timer varede hele Turen paa nær et Kvarter. Saa svingede vi op paa Raadhuspladsen, foran Dagmarhus, med Glimt af L. 19 og 14 og 15 og 16 og Raadhusur og mange Mennesker og den lille Kastanje, som altid springer ud som den første. En Time senere var vi hjemme paa Vestre, placeret i Eneceller, indskrevet med behørig Omhu i mange Rubriker og ved røde Sedler paa Dørene betegnet som skør Fajance, der ikke maa komme i Berøring med andet Fangenskab.

– I Dag har jeg faaet afsendt et Brev til Mor (trods nyligt indført Skriveforbud). Det er det første i 2 Maaneder, og nu haaber jeg, I begge maa faa hurtig Besked om min vedblivende Eksistens. –

– Du maa ha et kort Resumé. Du maa kende Omgivelserne for at fatte Stemningen.

– D. 12. Januar om Efterm. blev min Afrejse udsat. Saa spiste jeg Middag ude med Tutten,

tog derfra til Roger paa Hospitalet og til Grethe inden Spærretid. Eke kom ogsaa tillige med $\frac{1}{1}$ Snaps og $\frac{1}{1}$ Kakaolikør. Eke og jeg blev meget fulde, Grethe stoppede Tæppet om os og mente, det var Nerverne. Næste Fmd. drak vi ægte Kaffe. Kl. 13 traf jeg Arne, som gik med tilbage for ogsaa at drikke ægte Kaffe. Saa aftalte jeg med Grethe at mødes Kl. 17 paa Raadhuspladsen, hvorpaa Arne, Tutten og jeg gik hjem i Aabenraa og blev anholdt af 4 Tyskere og 1 Dansker. Da jeg prøvede at løbe blev der stor Bestyrtelse, og en Herre slog mig haardt i Tindingen. Tutten sad paa Divanen med store, stumme Øjne; jeg bukkede mig ned – med Hænderne oppe – og kyssede den paa Snuden, mens jeg spekulerede paa, om der var mere, jeg skulde have med. Det var en meget lille Afsked. Arne var bleg og forsikrede stadig sin Uskyld. Saa blev vi kørt bort, først jeg, og Resten kender jeg ikke.

– En Time senere sad jeg i en Lænestol paa Dagmarhus, da Arne og Munthe tillige tonede frem i Døren ledsaget af et Par veloplagne Herre. Jeg kunde forstaa, at det drejede sig om en Bil til Transport af Sprængstof.

– Saa fulgte 8 Timers ophidset og usammen-

hængende Forhør, uden Mad og Pauser og med 6 forskellige Mennesker til at overbevise mig paa 6 forskellige Maader om Nødvendigheden af at tale den hele og fulde Sandhed. – Det var et ret formaalsløst Forhør, kun egnet til at give *mig* en første Orientering. Jeg var lidt adspredt; det hele var saa nyt, og det ærgrede mig, at Grethe ventede forgæves udenfor Kl. 17. Du husker, vi plejede at holde Aftaler hellige. Om den særlige Anledning til den megen Ophidselse erfarede jeg først 4 Uger senere. Grunden til min Anholdelse kendte jeg stadig heller ikke, da de Kl. halvtolv kørte mig til Vestre, hvor jeg blev visiteret for 3. Gang og lige ind til Kroppen og siden lagt i Seng under 2 Tæpper. Hvad jeg følte var, at nu drejede det sig om at redde Livet paa en pæn Maade – og saa iøvrigt en umaadelig Tilfredshed ved at vide, at du var vel forvaret og af Vejen.

Næste Morgen blev jeg eskorteret af to Politisoldater med højt Gevær tværs over en grøn Gaard til en større og rummeligere Bygning, hvor jeg igen blev indskrevet. Derpaa blev jeg anbragt i en Celle, hvor jeg efter en kortvarig Søgen fandt et Bord, en rygløs Bænk, en Hylde, en Vaskekumme, en Knappenaal og en Kost,

som jeg gemte bag Bordet; jeg tænkte, jeg senere kunde trække Haar ud af den og tælle dem.

– Kl. 14 blev jeg atter flyttet, til 1. Sal, 171, hvor der foruden ovennævnte Genstande, Kosten inclusive, var 2 Senge og en Makker. Makkeren hed Tabur, var indesluttet, stræbsom, 24 Aar og blev 4 Dage senere flyttet til Horserød.

– Kl. 16 blev jeg belagt med Haandjern og ført til Vernehmung paa Dagmarhus, hvor jeg denne Gang blev bragt til Sæde foran en pæn, lidt blodrig Mand i 30'erne, der høfligt bad mig fortælle helt forfra. Og det gjorde jeg. Lige fra 1915.

– Detailler fra de flg. Forhør husker jeg ikke længere. Langvarige var de altid; 6–12 Timer; en Gang 28 Timer, hvoraf 20 i Vagtstuen i Vestibulen. Fra 10 Fmd. varede det til 14 næste Eftermiddag. Vi sad og klodsede os op paa Stole langs en Skillevæg af Krydsfiner; bag Væggen snorkede Vagten. Først sad vi med Ansigtet mod Krydsfineren; siden drejede vi som Solsikker efter Lyset, og ud paa Natten rykkede jeg Stolen hen til Bordet og faldt i Søvn. Munthe var der ogsaa. Og en ung Dreng, der var kommet for at høre, hvorfor hans Mor var arresteret; han medførte Stuckenberg: „Sne“ i

Lommen. Saa var der en storøjet Ungtjener i en upresset Smoking; han fik min ene Cigaret, den anden fik Munthe, dem begge havde jeg faaet af Tabur. Selv havde jeg et Pibehoved fuldt. Om Morgenen Kl. 7 fik vi arrangeret en Kaffe fra Marketenderiet; en ældre, nyankommen Etatsraad fastholdt at ville betale. Jeg var 6 Gange paa Toilettet under militær Opsigt, hørte 4 Gange Nachrichten, savnede hele Natten Raadhusklokkerne, tænkte paa Forhøret og paa ingenting, fik Tandpine og Hovedpine og en stor Idé, som jeg senere realiserede: en skriftlig Redegørelse til Brug for Dagmarhus.

Den kom i et kritisk Øjeblik. Jeg var blevet klar over Carl og Jakobs Roller. Carl var paa høj Hat og Dus med Huset, men da han fejede Trappe og bar Skidt, fik jeg ofte snakket med ham. Jacob derimod sad tung og bred og bange i Aarhus og pillede Vingerne af mine Forklaringer. – D. 28. Jan. arresterede de Mor. Ogsaa dine Forældre, ved jeg, havde været paa Tale. Mors Arrestation skulde bringe mig til at bryde sammen, teknisk og moralsk. Og det gjorde jeg. For en snakkesalig, kvindelig Tolk samt Mors formentlige Snedighed havde 4 Dage for tidligt røbet Planen. – Scenens Højdepunkt

naas, da den svedende Gestapomand slaar ud med Haanden mod den lukkede Dør til Forhørsellen og udbryder: „Det afhænger nu kun af Dem, hvorlænge denne Kvinde skal blive her!“ Hvorpaa han støder Døren aaben, og jeg stærkt bevæget haster hen til Mor, der graa, men stadig fattet, sidder placeret paa en Stol vis a vis Albert, den elskelige Hamburg-Gangster. Det var Sønderbro-Tribunekunst.

– Jeg var ked af den Vending. Den var upassende. Hidtil var Tonen anstændig og Forholdet farvet af en vis Respekt og Sympati – trods alt – ogsaa naar Gummikniplen blev smækket i Skrivebordet for et Øjeblik senere at blive smidt paa Gulvet med en ærgerlig Bemærkning om, at *han* vilde ikke lægge Haand paa mig, men der var andre, der gerne vilde osv. osv. Renner hed han. Den sidste Tid svedte han en Del og drak Gin. Han var Kriminalassistent fra Hamburg og blev skudt i Laaret engang i Februar! – „Hennig“ hed en anden, en Dansker, som jeg ogsaa udvekslede Sympati med. Ogsaa ham blev der skudt paa. Jeg vilde have beklaget, hvis det var lykkedes. Han sendte mig senere 250 gr. hollandsk Tobak gennem Mor. – Af Renner fik jeg 100 gr. dansk Tobak efter

sidste Forhør, hvorpaa jeg var med Hennig i Marketenderiet. Kl. 23 kørte vi hjem ad mange Omveje, med Kuglesprøjte paa Forsædet og jeg med Haandjern og min store Pose Tobak i Skødet. Jeg følte mig som en fattig Dreng, der vender hjem efter fælles Juletræ. – Dagen efter var jeg til Paavisning, 9 Dage efter blev Mor løsladt og 3 Uger senere blev jeg sendt til Tyskland.

– Jeg har gennemlæst det foregaaende. Det er ganske som at læse en mindre kendt Personligheds spredte Erindringer i Berlingske Søndag – en ukrydret Urtesuppe af matrudet Skæmt og stilfuld Tale. Det resummerende ligger ikke for min Blyant, men jeg fortsætter senere.

– Der er Aftenstemning i Hotellet; Fred i Sjælene og Mad i Maverne. Jeg har fyldt mig med Brød; mest tørt Brød, men Mængder af Brød og dertil en Tallerken Mælk med Makaroni.

Saa var jeg hos „Sanitäter“ – en Art Hekse-doktor nede i Stueetagen med en velassorteret Pilleklinik og lidt Draaber til de særlige Tilfælde. Der traf jeg en Bekendt og Medfange og udvekslede Nyt gennem Mundvigene, mens Solen faldt skraat gennem Ruderne, og andre ilede til og fra Toiletterne i 4 Etagers Højde.

– Jagerne søger hjem nu. Naar jeg staar paa Bordet kan jeg se dem een efter een som store Krager flyde bort under en klar Himmel. Et Billede med smukke Farver og stor Eftertanke.

– Der var mine Makkere. En Makker er det Menneske, man deler Luft og Bænk og fortrolige Kvaler med. Ogsaa Gulvet deler man, enten man skiftes til at gaa eller afpasser sin Skridtlængde. Meget andet deler man, men Makkerskab er individuelt og maa omtales saadan.

Tabur var den første som omtalt. En prægtig, ung Frihedskæmper, der delte sin Madpakke paa 6 halve med mig den sidste Aften. Næste Morgen drog han, træt af Kampen, med et Suk og Cellens Spillekort til Horserød.

De følgende Dage fløjtede jeg. Nogle gamle Ugeblade havde jeg ogsaa under Madrassen, dem oversatte jeg til Engelsk. Indtil en Aften en fed Mand svingede ind ad Døren med en Undskyldning. Det lød gemytligt. Han hed *Poulsen*, var Kommunist, endda Afdelingsleder, viste det sig. En bred Mand med gode Tanker, blot et alt for aabent Blik for Tilværelsens store Mørke. Med dette sidste forenede han imidler-

tid den borgerlige Evne til at indkredse de smaa Lyspunkter; saaledes en Krukke Ribsgele, som han med ubegrænset Glæde konsumerede i smaa nydelsesfulde Sip, naar han mente, jeg sov til Middag. – Han viste straks et indgaaende Kendskab til Agnes Henningsen, udviklede senere under Gaardtur en utilsløret Tilbøjelighed til at gaa avet om af mig. Var iøvrigt en udmærket Makker, som jeg altid gerne vil se igen til en Kop Kaffe med fede Kager og meget Flødeskum. Ogsaa han pakkede med Suk sin Bolchedaase og fulgte Strømmen til Horserød.

Den næste var fyrig. I et Spring var han inde, smækkede Bagen i Bænken og præsenterede sig. Bjerregaard hed han, imported from Esbjerg. Enten blev han løsladt i Morgen, sagde han, eller han fik 2 Aars Tugthus. Det var en Sag med en Desertør, han havde kendt. Han var tilsluttet det nye Europa, viste det sig. Var Sort-Børs-Grosserer, Spiritist, Naturlæge, Morfinist, Okkultist og Sprællemænd. Og endda havde han naaet at læse alt om England; i hvert Fald alt, hvad der var udkommet i Tyskland. Efter 7 Dages Forløb fik han Lungebetændelse, klagede i 4 Døgn uden Afbrydelse, blev stukket i Halen af to grublende, tyske

Overlæger, hvorpaa han en Søndag Fmd. vaklede ud af min Tilværelse ved Armen af en tysk Kandidat.

Torsdagen efter indtraf en Herre med rødt Fuldskæg. Beskedent balancerede han rundt paa tynde Ben og med dukket Nakke, da jeg kom op fra Gaardtur. Jeg kiggede paa ham. Han kom fra Sverige; opfanget midtsunds. Verdacht der Spionage. *Menzel* hed han. Vi blev et fortrinligt Makkerpar, skønt han aldrig naaede Bjerregaards Hang til Bezique.

Den sidste Makker blev lukket ind en Aften med 2 Tæpper og ellers intet. Vi snakkede den lange Aften i Mørket, men næste Morgen Kl. halvfem blev jeg purret ud til den store Rejse. —

28/4.

Der sker sære Ting paa Vestre. Kong Volmer jager i Middagsstunden. Sirenen har lydt. Der bliver Liv i Buret. Du kender det fra Rovdyrhuset. Fodring Kl. 7, 12 og 18. Ikke at vi brøler eller kaster os mod Tremmerne, men vi traver rastløs og tænker paa store, blodige Kødstykker. Døren springer op, aabnet af usete Hænder. Det tunge Fortrav ruller frem, ved Forsmækken Manden med Fisken, bagefter Manden med Ge-

mysen. Saa følger Manden med Sovsen og umiddelbart Manden med Rødbeden. En Række af skæggede Skygger, der glimter forbi, jo flere, de er, jo mindre syner det i den smukke, hvide Fajancetallerken. Saa slutter Optoget med Manden med Endeskorperne. „Brød til?“ brøler han i Forbifarten. „3 Stk.“ brøler man tilbage. Døren smækkes af en Herre i grønt.

– I Gaar var der en Overraskelse. Man havde bragt mig Suppen. Sikke meget tænkte jeg. Den naaede helt op til Inderbanen. Og som den duftede. Og smagte. Som paa Hotel! Dansk Hotel! Jeg kunde have begravet Ansigtet i den og snuset den op gennem Næsen. Men jeg tøjlede mig. Forsigtig satte jeg mig ved Grøftekanten og botaniserede. Der var flere kendte Urter. Der var Grønkaal. Og Løg og Kørvel. Og siden et Skred af Kartoffler, tænkte jeg. Indtil jeg naaede Ærterne paa Bunden. Saa spirede Mistanken. Et Kvarter efter hentede de Tallerkenen. Det var Dagens Middag uden Omsvøb.

– Vi havde faktisk faaet det saa hyggeligt, Menzel og jeg. Vi havde lært Fiduserne – baade at blinke med Øjet og slaa Klappen fra Kighullet. Gode Venner havde vi ogsaa blandt Soldaterne, der bar Post og skaffede Tænd-

stikker og sagde trøstende Ord om Krigens Varighed. Forplejning var det knapt med, men Mor kom fri, og Peter hentede Himmelen ned og sendte den. Der var 10 Dage, hvor vi overtalte hinanden til at bruge mere Smør. Og Krigen skulde slutte i Maj, og vi skulde følges ad de næste Maaneder. Kabalerne gik op, og Solen skinnede ind mellem Tremmerne. Indtil en Morgen, d. $\frac{2}{3}$, jeg blev purret ud Kl. halvfem med Ordre til at pakke. Jeg haabede paa Horserød, frygtede Tyskland, men da jeg kom ned i Bunden fik jeg forelagt til Underskrift en Seddel, hvoraf det fremgik, at jeg ikke i Tilfælde af Løsladelse vilde foretage mig Handlinger til Skade for den tyske Værnemagt i Danmark. Det lovede jeg, hvorpaa jeg lidt overvældet tog Opstilling langs Væggen mellem 9 andre. Jeg byggede Planer op for Morgenen og langt op af Formiddagen, følte paa et Omstigningshæfte jeg havde i Lommen, tænkte paa Tutten og Sverige og Eksprestog til Roskilde og opgav det hele igen. Kl. halvseks kom en Flok Gestapos. Kl. seks blev vi lænket sammen parvis, pakket ind i en lukket og gitret Lastbil med Siddeplads til 8 og belært om Følgerne af Flugtforsøg. Hvorhen vilde ingen fortælle.

Hovedbanegaarden, sagde de. Saa 2 Timers Kørsel. Det var stadig mørkt, men af Vognens Drejninger beregnede vi, at den kørte mod Syd. Siden saa vi Køge og senere Storstrømmen. 2 blev søsyge over Østersøen. Luften var tyk og Stemningen ussel. En Gestapo-Mand skar Rugbrød af med en Lommekniv.

– I Warnemünde holdt de halvanden Time for at dele, hvad de havde købt i Nykøbing. Der var meget Diskussion og talrige Pakker. Vi andre sad stadig 10 Mand paa 8 Pladser plus Bagage og Opkast. – Da vi passerede Rostock kunde vi gennem Luftventilerne se de bombe-ryddede Gader, men vi regnede med snart at se mere af samme Art. Der var Sne paa Murbrokkerne, der blot var ryddet væk fra Fortovet. Kl. halvsyv steg vi ud i Halvmørke og op ad en høj Trappe. I Timevis havde vi gisnet om Tugthus eller Koncentrationslejr, men Bygningen lignede mere et forfaldent Ministerialsæde. Vores 5 Gestapos kom i Flertal ved Støtte af 6 civile og uniformerede Fængselsopsyn. Alle snakkede meget og højrøstet og visiterede efter Tur. Et Bolche, som blev fundet i min Besiddelse blev bortkastet til senere Opfejning og Fortæring. Berøvet alt undtagen et

Lommetørklæde samt det vedhængende Tøj, blev vi derefter fordelt med 2 i hver Celle, badet 10 Mand under samme varme Straale, mens Tøjet endnu engang blev befølt og rystet, og endelig overladt til 2 Skiver tørt Rugbrød pr. Hoved.

Vindue og Lys var draperet med meget sort Papir med mange Lapper, men Rummet Enkelthed tillod endda et vist Overblik. En Briks med Madras, paa Gulvet en anden, et trangbrystet Skab med snavsede Spisegrejer, en Kübel til evt. Afføring, en Spand, en Lerkrukke med Vand og et glohedt Varmeapparat. Væggene var kalkede, og der var 3 Knager under Skabet. Foruden disse Genstande fandt vi følgende Morgen 40 Væggelus, en hæftet Samling Forordninger, en Tegning m. Tekst vedrørende Skabets Anvendelse samt en sirlig Fortegnelse af 1927 over alt det, man savnede i Cellen. Et Bord og to haltende Taburetter blev ligeledes bragt ind. Derimod maatte vi en Tid lang spise Middag med fælles knækkede Træske, mens vi skiftedes til at drikke Kaffe af Blikkruset og det emailleerede Vaskefad. Opfordret til at feje Gulvet anmodede vi om en Kost, men blev henvist til at anvende Opvaskebørsten.

Paa dette enkle Grundlag byggede vi gradvis en Tilværelse op efter samme Princip, som man bygger Sandslotte: Et Taarn er et Taarn, og en Søndag er en Søndag. Det er ikke et Spørgsmaal, om det ligner, men hvad det hævdes at være.

– Der var to Muligheder for Kontakt med de nærmest liggende Omgivelser. Den ene var Døren, den anden Vinduet. Døren var glat og solid med Nagler og Jernplader, men iøvrigt uden mindste Lighed med en Dør. Hverken Haandgreb eller Hængsel eller Mulighed for at tilkalde Vagten. Kun et sindrigt Øje lod ane en Aabning: et stort og blaasværtet Øje for Overblikkets Skyld, men i Midten af Klappen en rovfuglespids Pupil, der selvstændigt lod sig aabne af den mere diskrete Iagttager. Det mindede stærkt om visse Film fra Kina. – Efter flg. Dag paa Kontor at have faaet udleveret lidt Tøj og de nødvendige Toiletsager, var vi i 52 Dage ikke uden for denne Dør i større Afstand end 2 Skridt og Omdrejning, nemlig Morgen og Aften med Kübel og Kande.

– Den anden Mulighed var Vinduet. Dette var blændet forneden og udenfor Tremmerne dækket af en ophængt, mat Glasplade. En

Stribe Himmel af 10 cm.s Bredde var, hvad der forundtes os – for lidt for en Sjæl til at forlade Cellen, for meget til at holde Tankerne indenfor.

De første Dage sprang og dukkede og rakte vi os, hver Gang man hørte en Flyvemaskine, men der gik 4 Dage, før jeg saa den første. Senere fik jeg stor Færdighed og naaede at se omtrent hveranden. – Men paagaaende som det menneskelige Stræb er, borede vi ved Hjælp af et Søm et Hul i Ruden forneden, hvorved vi fik Adgang til et snævert, men typisk Portræt af en tysk Provinsby: 2 Villaveje, en Militærbarak og en cementstøbt Kontorbygning med offentlig Tilflugtsrum og mange uniformsklædte Kvinder. Endelig udvidede vi senere Overblikket ved at stille en Taburet paa Bordet, hvorved 2 adskilte og ommurede Fængselsgaarde frembød sig, den ene med en Tøjsnor og 3 Høns med Hane, den anden med lidt Anlæg af Have, hvor Søndag Morgen tolv til fjorten Kvinder gik Gaardtur paa Række, de unge og letfodede i den fliselagte Ydercirkel, de ældre og tungttrædende i Cirkelgangen om det midterste lille Bed, hvor de fulgte i Hælene paa en gammel Vogter med graa Haar og tunge Nøgler. –

²⁹/₄. En dejlig Lørdag Morgen med tidlig Sol over fem af Tremmerne og blaa Himmel i ubegrænset Mængde. To magre Vintermyg har mit Antiluftskyts hentet ned fra Loftet. Og en Klump Støv af Format som et Maageæg har jeg samlet. De to Gange dgl. Opfejning er altid et Problem, især hvis man er uheldig at have en tæt Madras, og tilmed Føret er tørt. Men hvem kan faktisk sige Nej til Manden med Affaldsspanden og Nonneblikket og de smaa stimulerende Nyheder?

Nu sidder jeg paa Spring og venter paa min Tur til Afføring. To Toiletter plejer jeg at disponere over og undertiden en Soldat til Konvoj. Den røde Seddel betyder Isolering. Men der er stadig Muligheder for at meddele sig for Folk med 108 Dages Erfaring.

Lyseblaa Vægge, høj Luft under Loftet, en sortlakeret Tremmeseng med Lagen og Slumberhalm samt to rentduftende Hestedækkener. I Modsætning til en trøsket Træbriks med løse Brædder og en utrolig Sæk Halm, der udsendte et næsten maritimt Røgdække af Støv, naar man vendte den for Ransagning. Tæpper, Utøj, Kübel og Spisegrejer gik ogsaa i Arv uden Overgang. Det var som en Tombola;

om man trak Fnat eller Fladlus var ikke til at afgøre, men Chancerne var jævnt gode. 2 fik Bylder og 2 Hæmorider, selv trak jeg kun Nit-tere, men maatte dog med de raa Negle skrabe min ukendte Forgængers Madrester af Vaskefadet før Indtagelsen af første Dags Suppe.

– Brødtung og skæv i Benene af lang Vandring gik jeg og tænkte paa om ikke mon hele Verden er træt i disse Dage – ganske uanset om vi sidder bag Tremmer eller neutrale Grænser eller camouflerede Betonspærringer. D. 15. Maj har jeg fastsat som Dato for Sammenbruddet af al Historiens største Humbug. Hver Dag krydser jeg et Felt af, der er 17 Dage til Dagen.

I Schwerin var der en stædig Tro uden faktisk Begrundelse. Nu ved jeg, at det maa være saadan, og at alle maa vide det. Men ingen synes at glæde sig. Soldaterne, som endnu for 2 Maaneder siden pumpede Fangerne fulde af Optimisme, og Fangerne, som altid opretholdt et Frimureri af stejlt Humør – begge Parter er triste og matte og lodrette af Ansigtstudtryk. Fra Løbeburene, hvor det tidligere klang og kaglede under Gaardtur, hører man nu kun Vagten, naar han cirkler rundt paa haarde Hæle.

Og de smaa Smil paa Gangene, naar vi gik til Toilet eller andet Ærinde – et lille, haardnakket Alliancesmil, der stimulerede og kvikkede, hvis Humøret slog Revner – ogsaa det mangler. Der er blevet Afstand og Forskel; man lukker sammen med Smæld som Bibel efter Andagt og forbereder sig paa atter at indtage sin Plads og Rettigheder i en normal Tilværelse. Der er blevet Luft mellem Stænderne og højere til Taget. – Jeg traf en lille, graahaaret Dame i Gaar; hun smilede kært og ægte. Det var en Opmuntring, men jeg opdagede, hvor længe siden det er, jeg har haft Brug for at svare.

– Og saa selvfølgelig den Befuldmægtiges Trusler. 100 Gidsler vil han henrette, hvis ikke Sabotagen ophører. Den Slags gør Indtryk. Og skrappe Restriktioner er indført til Bod for to døde Tyskere. Alle Goder er bortfaldet. Kun Tøj og Toiletsager er tilladt i Cellerne. Ingen Post og ingen Ekstraforplejning. Selv Blyanten, jeg skriver med er en fræk Overtrædelse. For slet ikke at hviske om Patiencekortene, der for Øjeblikket ligger i Luftventilen. – Men de smaa Smil skulde man have bevaret. Dem har vi stadig Brug for. – –

– Man gik og længtes i Schwerin. Værst var

det de første 14 Dage uden Arbejde. Op og ned ad Gulvet slingrede man, svag i Knæene og krum i Nakken, 6 Skridt i hver Retning. Saa snakkede man, indtil der intet var at snakke om; og spekulerede, til man var tom i Hovedet, og opfandt mærkelige Lege med primitive Midler i stadig Stræb for at knække Ryggen paa hver en Time. Indtil det blev Aften og halvmørkt og maaske helt mørkt, før man fik fyldt Blikkruset med ildesmagende Roekog; dertil fulgte 2 Skiver Rugbrød, som man pyntede med suppevaade Kartoffler fra Middagsrationen. Saa kunde det ske, at man fik Hjemvé og slap Tanker ind, hvor der burde have været tomt og stille. – Men værst var det Fredag Aften og hele Søndag. Fredag Aften var et madmæssigt Højdepunkt med en Klat Fedt og en Stump Wurst til det musegnavede Fuldkornsbrød – netop nok til en vidunderlig Skive, men for meget for vores aandelige Modstandskraft. Naar det sidste velglattede og smukt belagte Hjørne modstræbende var tygget og sunket, og man mere sulten end før Maaltidet begyndte at spise Pølseskindet, saa brast det i Sjælen. Mørk af Mine spadserede man Gulvet af de sidste Runder og gik i Seng en Time før ellers.

– Og om Søndagen, naar Genboernes Rullegardiner blev længe nede, og vi brugte Sæbe til Ansigtet og pudsede Sko med Gulvkluden. Og op ad Dagen, naar Folk kom paa Gaden, i mørkt Tøj og med Barnevogne, og vi gik i Jakke og følte os som nyklippede Konfirmander. Og naar Sovsen med de 5 smaa Kødtrevler blev kold i den flade Bliktallerken, mens de 10 til 11 Pillekartofler blev lunkne i Vaskefadet, og man fortvivlet pillede med de renskurede Negle for i det mindste at indtage en lille Del af Maaltidet i tempereret Sammensætning. Og 2 af de 10 Kartoffler skulde gemmes til Aften og næste Morgens Brødmad – det var som at flaa Tænder ud af egen Mund. Saa mindedes man Vestres færdigpillede Plukdyngge med de synlige Kødstumper og den ubegrænsede Brødtildeling og syntes faktisk, man var rigtigt skidt behandlet.

– Senere lærte man at dyrke sin Hjemvé og omsætte den i venligt Livssyn og Forventning til Fremtiden. Saa gik man Tur i kendte Gader med Genkaldelse af Detailler; genopfriskede Ansigter og Mennesker og smaa Tilfældigheder. Det hele fik Lov at gro, nysaaet Græs, grønt og fint, men fuldt af Muligheder.

– Saa lagde jeg ogsaa Planer. Baade for Hjemkomst og Gensynsmiddag og for Ankomsten til Roskilde – om jeg skulde købe 3 eller 4 Stk. Lagkage og for 1 Kr. Smaakager? Og maaske tage en Bil paa Grund af de mange Pakker. Og en lang Tur længtes jeg særligt efter, med dig og Tutten en Aften gennem Istedgade, helt ud til Ras' Æbleskivebar. Jeg tænkte ogsaa paa dig med Mel i Haaret og paa Forklædet og Smaakagedejg i dybe Fade. Jeg gengiver det, som det var, og beder om Tilgivelse for den Materialisme, der har farvet mine Haab til Fremtiden.

– De gamle Mænd i Aftenlandet maa omtales – de nøgleraslende Krigsveteraner og Bedstefædre, som overvaagede vores ubegrænsede Ensomhed. Der var *Ni't* f. Eks., som var saaret 12 forskellige Steder og ikke kunde sige nicht, fordi det halve Hoved var skudt væk. Hans Gang var krabbeagtig og af en næsten ufattelig Fart, der overflødiggjorde enhver Beregning af, hvor han befandt sig. Naar han var i Buret, tav de andre Fugle. „Arbeit! Arbeit!! Arbeit!!!“ var hans svulmende Motto. Selv gjorde han vist ingen Gavn. – Saa var der *den ubehaarede*, en skaldet Mand med onde Øjne,

som sjældent talte, men lejlighedsvis eksploderede. – En gammel Preusser i Civil og med Hagekors i Reverset gik omkring og saa dybt bekymret ud ved Tanken paa Rigets Fald og Fremtid. Men om Aftenen – hans Speciale var Nattevagt – anbragte han en højtsvungen Uniformskasket paa Toppen af sit civile Antræk, pustede sig op og rankede sig som en Tivoli-kontrollør ved Tælleapparatet. Trygt nærmede man sig Natten i hans Varetægt. – *Partiegenossen* var en yngre Mand med kunstig Arm og Skaftestøvler; desuden et Hagekorsemblem, som siden 1. April blev udskiftet med et Automobilmærke. Han svedte altid voldsomt, talte med feminin Røst og pryglede lejlighedsvis de mindreaarige Hitler-Jugend-Fanger. – Der var endnu flere, men jeg mindes dem med ringe Glæde og glemmer at omtale dem.

– Omgangstonen synes at forværres her i Etablissementet. Forbindelsesmulighederne forringes, baade ved Toilet og Sanitäter. Vi jages som Mus i vores Huller, og Dørene smækkes, før man naar at tage en dyb Indaanding. – Men altsammen opfatter jeg det kun som Tegn paa det, jeg tror – paa det, der nærmer sig.

Min Nabo til venstre skal skydes. I Midten

af Maj. Spionage. Han var i 3. Grads Forhør paa Hitlers Fødselsdag, og han blev ret for-tørnet, da jeg beroligede ham. Det var paa Toilettet i Onsdags. Nu gider jeg i hvert Fald ikke banke til ham. Til den anden Side bor en træg Muledriver. Jeg er virkelig meget ensom.

– 4 fulde Dage har jeg nu været her. Og stadig intet Forhør. I Morgen er det Søndag, og Mandag er usandsynlig. Der synes intet presserende Behov at være for mit Vidneudsagn. Jeg begynder endog at haabe –

^{30/4}. Ingen Dør er saa solid, at den ikke kan aabnes i hvert Fald udefra. Jeg har netop faaet en Hilsen fra den anden Side Ringmuren. Og meget Nyt i Tilgift: Bent i Horserød, Henning og Grethe i Sverige, Claire i Vestre. Og saa den første faktiske Erklæring om, at du er i Sverige, hvad jeg har ment siden Slutningen af Januar og vidste, siden Mor fortalte om Dorthes Mor, der havde det godt. – Jeg plejede at placere dig i Stockholm, i Berns salonger, paa Toppen af Kungsgatan eller Bunden af Gyllene Freden. Eller ogsaa spiste du smaa varme Aftenretter paa Mælkebar og røg Camel, mens jeg pillede de sidste Krummer op fra

Haandklædet i Skødet. Det lyder helgenagtigt, men det trøstede mig faktisk; det var som om den ene Halvdel af vores Tilværelse lappede Hullerne i den anden. Men sikker var jeg aldrig, om maaske trods alt du sad i en Forlægning, med Skidragt ganske vist, og Olmerdugs-pyjamas og geskæftige Semiter til at opæde dine Ugepenge. Men selvfølgelig, du fandt jo nok forlængst din egen Udvej.

Men hvor er mon K saa henne? Sidst jeg saa ham, stod han i Bunden i en Flok paa otte, øjensynligt paastemplet Horserød. – Kun een Gang saa jeg ham forandret; det var i Dagmarhus, da jeg angav ham, Fredag d. 14. Jan. Jeg sad ved Skrivebordet og gennemlæste mine folio-lange Forklaringer, da han blev ført ind – stor i Øjnene og endnu ikke ganske fattet, mens mine Erklæringer blev forelagt ham. Han protesterede, men bøjede siden af. Og i Bilen hjem til Vestre trykkede han mig haardt i Haanden. Saa var jeg glad endnu en Gang.

– Der er en Dør, jeg dagligt kigger paa. Den ligner 400 andre Døre og bærer Nummer af 255. To Skilte betegner, at to Mennesker deler Rummets magre Ilt. Men engang var det Mor, der sad der, gik til og fra paa Toilet og paa

Gaardtur og vel ogsaa til Hovedpinedoktoren.
 – Meget Smør og mange Tanker vandrede fra 255 til 171 og ogsaa lidt den anden Vej. Men det var ikke mange Tanker, jeg slap ud. Dagmarhus førte Nervekrig, og jeg havde kun til Forsvar at opfatte som selvfølgelig, hvad jeg aldrig havde tænkt som en Chance.

– Max skal vi mindes en Dag. Max, der skød først, fordi han saa nødigt vilde fanges uden først at have rystet Riget i dets Undergrund. Gid han havde anet, hvor meget Gavn han fik gjort. – Jeg vidste intet, før Renner en Dag smider en snavset og blodig Hat paa Bordet og siger: „Fortæl mig saa om S., er ist doch tot.“ Men der gik 4 Uger, før jeg fik Historien – en Beretning om rivaliserende Grupper og en teologisk Kandidat i Aabenraa med hemmelig Sender. – Det sidste, jeg saa, var en flad Pakke, formodentlig med hans Tøj og Lommers Indhold, som hans Bror bar bort under Formaning om, at saadan gaar det alle unge Mennesker, der tror, de kan skade Tyskland. Han var rolig og rystet.

– De sidste Dage har været fulde af Sol og blaa Himmel og stor Lyksalighed. Nu er der indtraadt en Strenghed i Vejrliget med graa,

men høj Himmel, en mere passende Optakt til de store Hændelser. Et Par Laser Berlingske fra d. 18. April er min daglige Indsprøjtning. „London forvandlet til Hovedkvarter“, lyder den ene. „Det første utvetydige Signal til en Invasion“, melder den anden. Umiddelbart efter 1. Maj har jeg hævdet længe. I Morgen er det den 1.

Det var et svagt Punkt i Schwerin, Nyhederne. Men ca. 1 Gang ugentlig fik man udleveret til Toilet-papir en lille Stak firkantede Stumper Niederdeutscher Beobachter, som man derpaa med Flid føjede sammen i hele sin Usandhed. Og var man heldig, kunde der være 8 à 14 Dages gammelt Stof imellem, mest Dødsannoncer selvfølgelig, og Gauleiter Hildebrandts Op- raab til Mecklenburgs Kvinder. Og Artikler om, hvor faktisk sundt man levede, og om tidlig Persille og Tobakkens Indflydelse paa Æggestokken. Men ogsaa Frontberetninger fra OKW og smaa tilfældige Ord, der kunde røbe et helt Skred i Udviklingen. Vi fulgte Fronten helt ud af Rusland og ind i Naboomraaderne. Og der ophører saa min Viden. Nu glæder jeg mig blot til en stille Eftermiddag at hellige mig en halv Aargang af Politiken.

Jeg orker ikke at skjule det længer. Jeg blev preusserklippet i Søndags. For første Gang siden 3. Marts blev jeg lukket ud af Cellen og ført op paa 3. Sal, hvor jeg i Løbet af faa Minutter følte Kulden fra Vinduet slaa højt op om Nakken. Det var det Haar, men der vil gro nyt, hvor det var.

– En lille luftfyldt Kuppelmave har jeg ogsaa opnaaet. Mon du vilde genkende mig med Strutbug og nøgen Nakke og langsomme, alvorstunge Skridt som en Stork i Mosevand. Indtil 8 Timer daglig har vi gaaet saadan. Det præger en Gangart.

– Foraar i Schwerin. Det lyder storartet – som et anstændigt Tidsbillede med Punch og Studenter. Vi vilde sikkert ogsaa have nydt det, hvis ikke vi havde næret en Angst for at Sommeren skulde træffe os inde. – Al Slags Vejr iagttog vi gennem Hullet i Ruden. Baade Rimfrost paa Barakken og Taage og tæt Regn og tidlig Sol over Poplerne, der sprang ud forneden, en Uge før vi forlod dem.

– Fugle hørte vi ogsaa, men dem saa vi aldrig – kun Hanen og de tre Høns. Der var en Solsort, der hver eneste Aften tømte hele sit sorte Bryst for henrykte Toner; den gav mig

altid Ideer om Roskilde og Myg og Tjørnehæk og Blomster i alle Bede. Havesangere var der ogsaa, og Bogfinker og Spurve i Mangestemighed. Og en Artikel i Avisen kunde berette om Toplærker og Graamejser, der næsten spiste af Borgernes Haand; hvis det da ikke var Borgerne, der spiste Toplærkerne.

– De første Billeder af Nervekrigens Virkninger skuffede. „Fliegeralarm“ hylede Børnene i Kor med Sirenerne. Saa rullede Barnevognene lidt hurtigere, med Top af Gemyse og Barn i Bunden; en Soldat fra Barakken tonede frem ved Porten med Staalhjem og Maskehylster og et dorsk Blik op i Himmelen. Maaske ankom til Tilflugtsrummet nogle Kvinder med Tæpper og en Del langbenet Hitler-Jugend med Staalhjem ved Bæltestroppen. Altsammen foregik, som om det kedede dem ubeskriveligt. De gamle Mænd i lange Frakker trippede videre i Gruset. Alt virkede provinsielt og uimponeret.

– Senere kom der imidlertid Nætter med Raab fra Barakken og højeste Uro i Fængslets Indre med Lys og Paaklædning og meget Dundren paa 85 Døre. – Og der var en Dag, hvor Soldaten ved Porten ikke saa i Vejret, men man anede, at det krøb af Angst under Staalhjel-

men. Det begyndte som Støj fra en Lastbil. Men Støjen vedvarede og antog Tone – en Tone, der gradvis voksede sig større og større, indtil det var en dyb og kraftig Baslyd, der rystede Kittet løs fra Ruderne. I nærved en halv Time varede det. Saa i Løbet af et Minut trak Lyden sig bort og forsvandt mod Sydøst. – Jeg var fuldkommen rystet. Jeg havde ikke tænkt det muligt. Jeg stod med Ansigtet mod den blændede Rude og lyttede med Vand helt op i Øjnene. Og altsammen for min Skyld. Det var min 75. Dag i Fængsel.

– Jeg traf en Mand fra Rejseholdet – et Glimt paa Vej fra Toilet. Han saa dødsensbange ud, bleg og mørkøjet og uden Hilsen. De fylder sig med Angst fra Gulv til 3. Sal. Temaet er Død ved Skydning. Den Befuldmægtigede har gjort Indtryk, og der er altid Folk, der dør to Gange.

To Nedstrygerklinger har jeg fundet – en under Panelet og en i Mørkelægningen. De anvendes til Overfilning af Tremmer. Men jeg har ingen Trang til at file Tremmer og ingen Brug for Klinger. Eventyrer og Atlet bliver jeg dog aldrig. Jeg kom ind ad Døren, og jeg vil gaa ud af Døren, med Hat paa Ho-

vedet og Kuffert i Haanden. Det ske om 15 Dage!

– Dagene gaar, og hver Dag er som en Ærtebælg. De første Timer triller ud af sig selv, og Resten stryger man af med en Finger. Det skal ikke være Fængselsliv, den sidste Tid jeg er her, snarere en sober Klostertilværelse, hvor Bøn erstattes med Brød og Ruelse med stor Forventning.

¹/₅. 1. Maj. Alverdens røde Dag i Dag eller i hvert Fald den halves. Men for mig er den grøn af Farver og stort Haab, og rød vil den aldrig blive.

Kommunister er ikke Mennesker, der vil yde noget eller dele noget, men Mennesker, der vil have noget i Modsætning til „Kapitalisten“, der vil have mere endnu.

Kommunisme vil være som et Forsøg paa at gøre alle Træer i Skoven til Grantræer. Der skal være smaa Grantræer og store Grantræer, men alle skal have Toppen, hvor de andre har Toppen, og Bredden, hvor de andre er bredest. Men nogle skal staa paa Fod og særlig pyntes, selv om de ogsaa er Grantræer. For saadan noget kan ogsaa ske i Granskove.

Min Makker i Schwerin var Kommunist med visse Evner, og trods et tungt Gemyt og Hang til Tragedie blev han en Slags Erstatning i Lighed med Suppen, der fyldte uden at nære. Men allerede den første Dag faldt Talen paa Kommunisme, hvorpaa han retter sig, vulgær og overbevist, og erklærer, at jeg skal i hvert Fald ikke fortælle ham noget om det Emne. Siden lod jeg ham fortælle og lærte meget mere.

– Jeg har fejret min grønne Dag med Majregn; en stille Regn i Nakken og Haaret og op om Skoene og fra Halvtaget over Løbeburet ned i Renden bag Gitteret, hvor det sprøjtede og boblede og snakkede paa en ganske mærkelig Maade. – Jeg husker ikke, hvornaar jeg sidst var i Regn, men i hvert Fald mærkedes det som Afslutning paa en lang Tørke. – Og en Have har jeg anlagt. Ikke nogen stor Have med Flugtstol og Blomster, men kun lidt Græs, som jeg fandt i Kanten mellem Cementvæggen og Asfalten. Nu staar det og gror i en Tændstikæske og er helt og holdent mit eget grønne Græs. Blot mangler jeg nu en Regnorm.

– Odessa er faldet; d. $11/4$. Nyheden stod at læse under Gaardturen. Jeg har savnet den meget længe, og nu fik jeg den, meget gammel.

- I Gaar paa Toilettet fandt jeg fremlagt et Par sirlige Udklip uden Dato, der berettede om Kampe paa Krim og russisk Fremrykning mod Odessa. Mandag for en Uge siden fik jeg at vide, at Krim var rømmet 8 Dage før; derimod kendte min derværende Hjemmelsmand ikke Odessa, og Rumænien forvekslede han med Østpreussen. – Saa usikker er Nyhedstjenesten altsaa trods alt for os indvendige. Er man paagaaende, kan man selvfølgelig erhverve bedre Viden, men jeg er træt forlængst af den besværlige Jagt, der dog kun giver Resultater af Størrelse og Facon som de stakkels Snegle i rue St. Honoré.

– Jeg har erhvervet et splinternyt Komplex: et Brødkomplex. I Schwerin var Rationen 2 Skiver om Morgenens – en tynd og en lidt tykkere – og det samme om Aftenen. Saa kiggede man og bedømte, og Petersen greb med abeagtige og ikke altid æstetiske Fingre de fire Skiver og underkastede dem en nøje Opmaaling med fordelagtig Facit for egen Konto. Hvorpaa man omstændeligt gennemtyggede først den tynde, saa den tykke, og altid fra det tyndeste Hjørne mod det tykkeste. Og alt som Maaltidet skred frem, sad man i dyb Undren

over, at en bar Skive Brød kan være saa god at have i Haanden. – Saa pludselig bliver man stillet overfor den ubegrænsede Tildeling. Man begynder med 10 Skiver om Dagen, er utilfreds og gaar op til 12, fortsætter til 14 og er nu naaet til 18. Atten tykke Fladbrød dagligt samt varm Mad og Paalæg. Der er ikke Tale om Mæthed, men om en Fyldningsproces. Og stadig sidder som en bange Følelse i Kroppen Skrækken for ikke at blive mæt, helst overmæt, i hvert Fald føleligt mæt. Og Tanken paa Timerne inden næste Maaltid! Selvfølgelig er det en Overgang, men saadan er det.

– En daglig Glæde er blevet min Aftengang til Sanitäter'en. Hele Kvindesiden spadserer jeg af, iført Flip og Slips. Saa ned af Trappen – 2 Etager – og hen gennem Stuen. Man træffer Medmennesker og Soldater, ser fremmede Døre, indaander Luften fra det større Rum og veksler de sædvanlige Bemærkninger med Erstatningsdoktoren. Det er faktisk Frihed under Kontrol. – Min Anledning til Besøget er en Æske Albyl, behørigt indskrevet og paategnet med Cellenummer. Nu ligger den og praler paa en Hylde blandt mange andre Pilleæsker og fylder ham med endnu større Stolthed. –

20 Stk.s Indhold, 2 Tabletter dgl. Ikke fordi han aner, hvad det er, og heller ikke, fordi jeg bruger dem. Men jeg gemmer dem i Cellen, og naar jeg har samlet 20, henter jeg den tomme Æske tilbage, fylder den paany og afleverer den. Saaledes skal min Aftenvandring fortsætte.

²/₅. „Ingen glæder sig mere til den nye, smukkere og lykkeligere Tid end de tyske Leverandører“, staar der i en Annonce fra ³⁰/₃. Den germanske Aand fornægter sig ikke. De sidste 14 Aar har den helt domineret, og nu vil den ogsaa have Krav paa de kommende.

Men der er andre, der synes bange for den smukkere Tid, og det er de tyske Soldater. De sidste Par Dage er Stemningen flovet ned til en appelløs Tristhed. Støvlerne slæber de under sig, og sjældent fløjter de længere. Langørede og opmærksomme sidder vi bag Dørene og opfanger Spor af en Stemning. Det maa være meget nær nu. Hele Verden ligger udenfor og venter, og jeg kan se den, naar jeg staar paa Tær paa Bordet.

– I Dag er det to Maaneder siden jeg rejste herfra, og en Uge siden, jeg kom hertil. De

første 14 Dage dernede kredsede Tankerne som Alliker om et Kirketaarn; utallige Omdrejninger, men uforandret det samme. Om vi skulde blive og hvorfor, eller videre og hvorhen. Ni't sagde videre, selv ønskede vi at blive. For selv en tynd Suppe fra Haven, vidste vi, var bedre end en tyk Sovs fra Irgend-Farben-Industrie. – Saa endelig fik vi Arbejde, et Neg Halm smidt ind til Renpilning. Hvorpaa man pillede og tænkte og drømte sig hjem i endnu 14 Dage. Kun Søndagene var lange og slidstærke som hele Uger; saa børstede man Frakke og fangede Væggelus til Cellen var oversmurt med Blod og stank derefter. Og Solsorten sang, og Soldaterne gabede, og Fængslet var tyst som en tilkastet Grav – kun nu og da et Brøl, naar en Fange var grebet i at sove.

– Saa kom der flere Dage uden Arbejde og Knudearbejde – vaadt Sejlgarn i Kilo-Dynger med sejge Knuder, der skulde aabnes inden Aften. Saa bandede man og ærgede sig og knækkede Negle og fik tykke Fingre. Og inde fra Fængslets store Mave skreg og skældte Bedstefædrene paa uforstaaeligt Plattysk, mens Fangerne klynkede, og Luften var tung af mærkværdig Tragedie.

– Saa kom Revisionen. En Oberstaatsanwalt, en Fængselssekretær og en tredie – alle med blød Flip og Hagekors – trængte ind i Cellen og raabte Achtung! Der var meget lidt at glæde sig over, fandt de. Alt var Uorden! Tandbørstehylsteret laa skævt, Skeen laa forkert for Skaalen, der var Huller i Vinduet, og der var Forhold, der var rent ud uforstaaelige. Det endte med Visitation og Ransagning og Rundspredning af de Stykker jordfarvet Under-tøj, der netop var anvist at skulle ligge glat og paa Hylde. Med Gift i Blikket spyttede Sekretæren en Paastand ud om slet Samvittighed, hvorpaa man gav Ordre om at skille os samt 3 Dages Vand og Brød, hvis ikke Arbejdet blev færdigt inden Aften.

– Saa fik jeg min sidste Makker – en hollandsk Dreng fra Haarlem. Han boede i en ildelugtende Celle paa 3 med blinde Ruder og en slap Sæk Halm paa Briksen. Hans Tøj var enkelt, men allieret: en hollandsk Militærjakke, et Par russiske Militærbukser og Træsko. Hans Mund og Hænder var belagt med Bylder, og Overkroppen var tatoveret med mange Bid af Væggelus. Men de kalkede Vægge prangede med hans Sentenser om Kraft i den hollandske

Arm og alt, hvad han haabede. En Bog om „Das schöne Deutschland“, havde han ogsaa, og om Morgenens gik han Gaardtur paa Nord-siden. Kommunist var han ikke – han tilstod det med et Suk – han var kun Katolik. Saa løste vi Knuder og snakkede Holland, og om Aftenen fyldte vi Resten af Knuderne i Ma-drassens Tomhed og angreb Væggelusene. In-den Sengetid fik jeg Besked om næste Morgen at rejse uden Angivelse af hvorhen, var paa Kontoret og fik overdraget (dog ikke udleve-ret) en Røde-Kors-Pakke, traf en Oberstaats-anwalt, der syntes at bære paa en hemmelig Ærgelse og gik til Sengs med det meste af Tø-jet. Blev vækket Kl. 4, hentet ud Kl. 5 og var paa Raadhuspladsen inden Aften.

– Der sker Ting, jeg ikke fatter. Middagen var 3 Timer forsinket! Afløsningen er ankom-met, men det forrige Hold er stadig paa Vag-ten. Stemningen er med eet blevet drengekaad.

Og Dagmarhus har ønsket mit Generalie-blad i 2 Eksemplarer, antagelig at bilægge en Indstilling til Løsladelse. – Vi faar se. Altsam-men vil vise sig. Man kan jo ikke blive ved at gætte.

To lange Blyanter og mine Brevblokke har

jeg erhvervet i Dag med Ret til at bruge samme. Det var min største Bekymring. Nu kan Krigen godt vare en Uge yderligere.

³/₄. Der er meget, der er mærkeligt. Folk blandt andet. Her sidder jeg og venter Løsladelse eller Invasion om en Time. Saa svinger Munthe op med Morgentheen. Godmorgen, aander han; om jeg har faaet Dom? Og ser forskrækket ud, da jeg nægter. – Kun een har jeg truffet, der heller ikke ventede Dom. Vi foretrak at haabe paa et halvt Aar fremfor at frygte fem.

– Mere Invasionsnyt. 16 Dage gammelt, men utilsløret Tale. Det falder som Regn paa en soltør Kløvermark. „Stormflod af Invasionsrygter“, „forestaaende store Operationer“, „britiske Forsigtighedsforanstaltninger“. Det er den Slags Ord, jeg i Schwerin vilde have betalt med en Dags Brødration.

– En Soldat belærer mig: Om to Slags Bedürfnis, grosses und kleines. Kleines Bedürfnis forrettes paa Potten – han peger. Gr. B. vil efter Tur blive forrettet Morgen og Aften. 3 Gange er unødvendigt og i Strid med Reglementet. Hvorefter man har at indrette sin Mave.

– „Georg! Ellen ist in Schweden“. Det var altsaa Claire, kan jeg forstaa, og det skete paa Vej til Albylerne. Nu glæder jeg mig til i Morgen at hilse igen. Et Døgn tager det her at udveksle en Hilsen, men til Gengæld betyder den saa meget!

– Endnu en Hilsen fik jeg udefra i Dag. En mundtlig Hilsen, men god til Opmuntring. Lidt til de kommende Dage.

^{4/5}. Saa gaar man alligevel og faar Ønsker. Faar Lyst til at gøre noget andet end ellers; skræve over, f. Eks., hvor andre gaar udenom; spise en Time uden for Tiden eller sidde paa en Bænk i meget Solskin. Det er næsten ligemeget hvad, bare ikke det man plejer.

– Og en Medfange skal man se – en kropssur Vicevært, der deler Tallerkener om – henrykt smilende til en pluskindet Soldat, der hovent aabner Hovedet til en flad Grimasse.

Jeg ved, hvad der er i Vejen. Det er Vagtholdet, der ærger mig. En udsøgt Flok Oslo-Typer – noeud de vipères. Kl. 2 bliver det bedre. Kl. 2 kommer Afløsning.

– En fredelig Krog har jeg ellers faaet. Dybt til Bunden og fjernt fra Døren. Klokken, der

er en hæsliq Brummer, naar mig kun som en tilgroet Erindring. Og de raslende Nøgler og Braget af Gitterporten, naar Gæster kom til Huset. Eller Meisters Skrig og Støjen fra Opvasken; Opkald af Numre; Fanger til Vernehmung. Alt hvad der foregaar i Dybet af en Fængselsanstalt. Altsammen er bragt af Vejen, pakket ned i stor Afstand, sømmet til med Stillehed. Kun Raabet fra Toiletterne: „Rechts ist frei – links ist frei – links ist besetz – ein Mann rechts“. Der kæmpes paa mange Fronter, og ogsaa disse Mænd bør hædres. Deres Vilje er ubøjelig, deres Sejr total. De opretholder Orden i 300 Maver.

– Jeg tænker paa vores Bøger. Paa Bøger vi fik til Jul; paa Krigsflyver og Sandemose og All passion spent. Og alle de Bøger, du vil bringe fra Sverige. Jeg vil ikke tænke. Jeg vil ligge paa Ryggen og læse „Kærligheden sejrer“. Det er Ugemagasinet, Nr. 11. 20 Øre. Fortsættelse følger. Naar saa blot det maa udkomme paa W.C.

⁵/₅. 116 Dage siden vi saa hinanden. Jeg mindes det saa tit. Det var syv Morgen, og jeg var søvnig, og du bukkede dig ned og sagde Farvel, og vi skulde ses om et Par Dage. Og

bagefter blev jeg vaagen og lidt bange for, hvad der kunde ske dig, og fortrød, at jeg ikke var ved Toget. Og naar vi saa ses, har vi begge været i Udlandet. Gid jeg maa have vundet i Størrelse, hvad jeg har mistet i Vægt. Og at det maa bevares!

– Jeg drømte, at du havde gemt et Par Sko i en Skuffe. Det var et Par Selskabssko, og det var du nødt til, sagde du. – Naar jeg drømmer, vi skændes, og naar vi gentager, hvad vi altid har gjort, bliver jeg undertiden bange for, at det stadig skal gentages. Men mon ikke noget er opnaaet. 4 Maaneder er en lang Tid, i hvert Fald længe nok til at lære noget.

Kan du huske, hvor vi ventede Krigen? Og vidste, den skulde komme? Og følte den som en Spærrebom for alle Planer? Og Krigen kom og var en død Vægt, der først skulde fjernes.

Mon ikke det er Tid nu for visse Planer. Eller rettere for at gøre sig visse Begreber om, hvad man ønsker, og hvad man vil risikere.

– Jeg tænkte i Schwerin paa at blive „anstændig“, men Tanken er galt formuleret. Vi skal ikke acceptere alt og nøjes med lidt, men

vænne os til Tanken om nogen Indtægt. Vores Problemer bliver for smaa med en Krone i Lommen. Vi maa længere opad. Vi maa belaste vores Forbindelser og udstille vores Evner. Vi maa forbedre Fremtoningen, evt. Adressen. Vi lærte forrige Aar at forlange noget for andre; nu maa vi fortsætte med at forlange noget for os selv. Ogsaa hvis vores nærmeste Haab skulde flyve bort som Vildænder.

⁶/₅. To Gensyn havde jeg i Aftes, den ene med Maanen, den anden med Menzel. – Menzel saa jeg hos Sanitäter opstillet i en lang Kø, brunt Tøj og Duknakke, uforandret paa nær Humøret. Han stirrede med aabent Ansigt, som var jeg den Hellige Peter Portvogter med Nøgler og Løsladelsesordre. – Og Maanen – den urtrofaste Ven og Klode. Kær og gul og gammelkendt hang den midt for Tremmerne under et Loft af aftenbleg Himmel, kiggede paa mig og spurgte, hvor i Alverden jeg var henne. – Kan du huske, hvor meget vi havde tilfælles? Den skikkelige Maane, der hang i Træerne, opmærksom og vaagen og skyndede paa. Eller lavt i Randen af en jydsk Himmel over sort Hede, naar den hovnede op og gjorde sig stor

for at udsætte Øjeblikket, da den maatte forsvinde.

– Men den har dog Venner langs hele Om-
drejningen, mens jeg kun har den samme Maane.
Som om jeg ikke har savnet den –

– Der var Misvækst i Tændstikæsken. Dele
af Beplantningen syntes vissen, mens enkelte
Tuer endnu hævede sig i ensom Landskabelighed
mod Lyset fra den blændede Rude. Men i Nat
har alting rettet sig. Det kribler i Jorden, de
døde Spirer rejser sig, og grønne Duske strut-
ter af Saft og Velvære. Jeg har kaldt den de
gode Haabs Have – *jardin des bonnes esperan-
ces*. Naar engang jeg forlader Cellen, skal den
ogsaa have sin Frihed.

– „*Invasion beg. i Nordfrankrig* 1/5“. Det stod
at læse i Gaarden. Saa ganske tydeligt. Jeg
troede det ikke. Jeg har ventet det helt ander-
ledes. Som en Katastrofe med Dønninger dybt
ind i alle Kroge. Og Luftalarm selvfølgelig! Det
er Luftalarmen, jeg har savnet. Naar Mont-
gomery ringer paa Hoveddøren – saadan har
jeg altid forestillet mig det. – Jeg troede det
ikke og var lidt bange for at tro det. At det
virkelig skulde være muligt uden større Opsigt.
Nu kiggede jeg i mit Brev og finder „Ting,

jeg ikke fatter“. Det er d. $\frac{2}{5}$. Forsinket Middag; fordoblet Vagthold; ny Stemning. Maa-ske det dog er rigtigt.

– Jeg var vant til et andet Vestre, før jeg rejste. Et Vestre, hvor en Nyhed ikke var forbeholdt de faa, der tilfældigvis fik den. Nu hører man intet. Kun evindelige Emner som Forhør og Tugthus og hvordan skal det gaa os?

– Det er endnu ikke Middag. Og ingen man kan spørge. Jeg gider ikke banke. Jeg maa vente til i Aften. – Oslo-Holdet er paa Vagten – spreder Tristhed som ved Ligbegængelse. Der er Hysteri i Luften og blodfattig Gnavenskab. Jeg kan tro, hvad jeg vil. Jeg faar intet at vide.

– Saa fik jeg Dementi. Mine Begreber er atter i Lave. Invasion er noget ganske andet!

$\frac{7}{5}$. Selvfølgelig – Øjet maa vænne sig til den som til et større Mørke. Jeg har knækket Nakken paa mine største Forhaabninger; jeg har forlænget min Kalender. Hidtil gik den til 15. Maj. Nu rummer den Plads til 1. Juli. D. 1. Juli er en Søndag – den Dag skal vi spise sammen! Og til næste Aar bliver der ogsaa et Foraar!

– Alle Mennesker vil ødelægge min Søndag.

En Soldat, jeg talte med, mente, Krigen varede til August, hans Bekendte i Berlin ventede dog Afgørelse i Maj! – Og Munthe profeterede Dom nu – en Paastand udslynget over Sovsen. De triste Mennesker! De begynder at overbevise mig. Men hvad – en Mand er jo paa Vej med en Slæde.

– Og min Nabo – utrættelige Næste. Han har opdaget Bankesystemet, og nu er han nær ved at vælte Muren for at høre, om jeg kan se ud af Vinduet, eller hvad Klokken er.

– Sørgelige Søndag! Jeg vil sove til Middag! Min Ellen sidder i Sverrig.

– Det har forbløffet mig, at et Par tilfældige Meninger kan forplumre mine Synspunkter saa let. Men Invasionen og den ubetegnede Dato gør vel sit.

Det er det, der har været værst i al denne Tid: den stadige Uvished. Først var der Forhørene, 3-4 Uger varede de. Saa de 3 Uger efter om der fulgte nye Forhør? Indtil man rejste: Hvor man videre skulde hen? Hvorpaa man opdagede, at man næppe skulde videre – med mindre man blev hjemsendt! For Hjemsendelse var en Mulighed regnede jeg – trods Makkers Protester – et Led i en større Hjem-

sendelse. Det bekræftedes den sidste Aften, hvor Hollænderen fortalte om 70 af hans Landsmænd fra samme Arbejdslejr, der netop da skulde flyttes til den hollandske Grænse. Og det bekræftedes næste Morgen trods 7 andre højrøstede Meninger. En klar og fuldkommen Bekræftelse.

– Videre havde jeg regnet med en Del Løsladelser omkring samme Tid, en mere passiv Holdning hos Dagmarhus. I Stedet fandt vi skrappe Restriktioner og stor Ophidselse paa Vestre. Først forleden saa jeg, at „det tyske Sikkerhedspoliti – – – til i Dag *d. 20. April* havde forberedt Løsladelsen af talrige Arresteranter. Da der imidlertid er sket – – – Mord – Sabotage – – – har disse indtil videre maatte udskydes.“ Faktisk en ny Bekræftelse.

Men Invasionen „skuffede“. Hver Dag har man haabet, og stadig gaar Tiden. Men netop saadan bør det være. Der er andre, der bliver skuffet, men der er tillige en Part, hvis Modstandskraft slides. Det var i Schwerin, jeg erklærede, at vi formodentlig en Dag hen i Maj vilde have ophørt at haabe og sidde hen i stor Sløvhed, naar saa det hele brød løs. Noget tyder paa, at ogsaa det bliver rigtigt. Blot er der ikke Tale om Sløvhed, men om en modløs

Uro, lidt Gift i Blodet. Et Held, at Afgørelsen ligger højere!

^{8/5}. Traf Claire paa Trappen. Sød og straalende. Til største Opmuntring!

Min Nabo er Fuldmægtig med eget Hus og Normalbaby. En venlig Fyr med nette Manerer og begrænset Viden om de øvrige Hændelser. Han tør slet ikke tænke paa, hvordan Frihed vil føles. Han har været her 14 Dage.

– En Morgenstemning fra i Gaar; et Billede for krigstrætte: Det var Søndag og Gaardtur, og det sneede. Tæt og vaad og stille Maj-Sne. Fra Kapellet paa Kirkegaarden omme bag Muren lød Klokkerne, fredsommelige Klokker uden større Tone. – Frem kravler en Maskine, tungt og lavt og ludende mod Sneen, fylder Luften med krigerisk Larm og kvæler Klokkerne. Men endnu mens den er over os begynder Sirenerne – overalt og nær ved og alle vegne fra – et Væld af Hyl, der lukker sig om Larmen. Og den store, tunge Maskine flyver træt sin Vej med Snuden dybt i Snefaldet, mens Hylet skadefro følger den.

Saa kom Soldaten med Nøglen. –

– Jeg har Kuben fuld af Venner. Engang var

her ogsaa slette Venner, men de er væk – understødt af Sammenhængen. Nu er der kun gode Venner, nye og gamle, store og lidt mindre, men faktisk mange. Nok til at løfte Taget!

– I Aften var det Pie, jeg traf; naturligvis v. Sanitäter. Fornøjet og ubenovet, blaa Kittel og røde Kinder. Du husker maaske Pie (?) Men jeg tror, vi har undervurderet hende.

– Jeg har faktisk faaet afstivet min i Forvejen velfunderede Respekt for dit Køn. Jeg har set det saa tit, at det ikke kan være tilfældigt. Og ikke mindst nu er Forskellen blevet iøjnefaldende. Kvinderne herinde er uden Tvivl i Besiddelse af langt større Modstandsevne og Udholdenhed end Mændene. Selvfølgelig har de Fordele, ved Forhør og vel ogsaa paa andre Maader, men de Fordele, der bydes, er dog kun smaa. – Desuden har de en naturlig Sans for det lille Smil som omtalt. Selvfølgelig er det Kvindens Pligt og Vane at smile. Men Talen er ikke her om et Flirtesmil eller et Blænd-Hvidt-Grin, kun om et lille Vi-Vil-Vinde-Smil; en uskreven, men yderst paalidelig Aftale.

– Claire i Morges, og Pie i Aften. Jeg kender ingen af dem, men mit Humør har de reddet! Og hermed være de takket!

⁹/₅. Her gik jeg længe oppe og ventede, stirrede mod en pletfri Himmel, søgte min Maane. Al Larm døde bort, Vagten trak i Sivsko, jeg blev søvnig, og Maanen blev væk.

Skinner Maanen ikke om Mandagen?

– En knaldgul Mælkebøtte, Færdsel af Myrer og bittegrønne Blade paa alle Buske. Hvornaar bliver det mon vores Tur til Part i Tilværelsen?

– Min Nabo inviterer paa week-end i Virum. Tør man tænke saadanne Tanker?

– I Dag er det en Uge siden, man anmodede mig om at nedskrive mit Levnedsløb, men endnu har ingen afhentet Produktet. Varer det meget længere, maa det vel fortsættes. Paa Lørdag har jeg siddet 4 Mdr., har man glemt, jeg skal benaades?

Munthe venter nu Dom i denne Uge. Paa Grund af lignende Anmodning viser det sig. Vi faar se; kun een faar Ret!

Mærkværdige Mennesker! Hele Dagen gaar de rundt med mørke Miner. Krudtvante Krigere, pligttro Tjenere. Med brøsig Røster gerner de os, skarpe Blikke vaager over hver Bevægelse. Men naar Møjen er endt, og Dagen lægger sig, dukker de frem med Spejlæg og kalder hverandre ved bitte, sjove Navne.

¹⁰/₅. Claire og Menzel – to Smil paa en Morgen! Saa meget blev forundt mig!

Men Munthe er dyster – trist og bange. Jeg vil ikke bebrejde ham. Jeg har haft det paa samme Maade.

– Min Nabo t. v. er Faldskærmsjæger. Ja du troede, han var Spion – jeg ogsaa – men det var kun et Skalkeskjul. Ej heller har han siddet 10 Md., men to iflg. nyeste Udsagn. Og m. H. t. Skydning medio Maj, udtalte han i Dag Forventning om at „komme ud til næste Aar, naar Krigen er sluttet.“ Antagelig viser han sig at være Kong Peter af Jugoslavien. –

– Et frodigt Venskab udvikler sig til højre. Luften i Vestre – mager som den er – har en mærkeligt befordrende Indflydelse paa Anlæg til Sympatier. Redeligt og naivt spreder man Armenene ud, modtager og giver af en forarmet Sjæl og en ussel Beholdning. Der er bibelsk Renhed over vores Adfærd, men tillige Martyrium i Sigte. 3 Dages streng Arrest kan det koste, et Tankebytte om Boghandlernes Julekatalog.

– „Grüss Gott“, sagde Claire. „Alles gut“, sagde Soldaten. Begge mente de det bedste, men Claires Hilsen var fulgt af et stort Smil,

og Soldatens af et Suk som fra det hele tyske Folkelegeme. Det slog mig endnu en Gang, hvor paradoksalt det er og undertiden maa forekomme dem selv, at disse Mennesker holder os indespærret, fordi vi vandt Krigen! Den forrige Bataillon (?) kom fra Rusland, var krigstrætte og politisk affarvede. Og heller ikke lagde de Skjul paa det! Og naar vi saa havde talt, og Døren faldt i, og Laasen gik rundt, saa følte man sig som en Statist i et Skælmespil. Kan man skjule den opgaaende Sol under en Osteklokke?

Anderledes med Osloholdet. Pligtelskende, reglementstro Smaafolk, kun 3 ialt, men nok til en israelsk Plage. Den ene er antagelig Sporvognskonduktør. Et dødt og oppustet Ansigt, skrævende Ben og blege Øjne, der mere synes at se paa Klippekortet end Personen. Man venter uvilkaarligt, han skal løfte Armen, hvorpaa Vognen kører. Nu til Morgen belærte han en Mand med Tilløb til Blindtarmsbetændelse om Nødvendigheden iflg. Reglementet at staa op og indhente Tilladelse til at gaa i Seng. – Hans Stemme er dyb som Ekko i Alper. En dorsk og urokkelig Type. – Nr. 2 er den typiske Rejstryger: vaagen, opmærksom, sam-

menkrummet, med et Blik, der flimrer af neddæmpet Lyst til mere end dette –! Hans Humør lader ane, at Fangsten er Tanglopper. Hans Stemme er lys og lidt lodden. En Satan i Barnehud. – Den 3. er Docenten. Eller maaske kun Tugtemester. Men en Mand med Respekt for sig selv og for Loven. Bred og lavtbygget, med Katederglimt bag Brilleglasset, tilrettelægger han sin lille Gerning efter stadigt nye og nøje udspekulerede Linier. Barsk som Vogter, korrekt i Embedet og vaad om Tunge-spidsen blandt egne gode Perlevenner. – For samtlige gælder, at de ikke har opfattet, vi er Mennesker. For dem er vi Fanger, besværlig Celleindmad. Vi udmaales i Stk. og betegnes ved Numre. Forbrydelsens Art er dem sikkert underordnet. Gerne straffede de haardere, for Straf er belærende. Og Retfærd glæder Udøveren.

– Dagmarhus har hentet Generalierne. Indtræder Albert – nervøs og tør og meget solbrændt. „Schön“ og „Viel Dank“ og smækker med Døren. Saa begynder man forfra: Hvorfor? og hvorfor?

– Og saa skal vi flyttes til en ny Fløj i denne Uge, hører jeg. 6 Celler har jeg nu beboet.

Kan det ikke være tilstrækkeligt? Jeg vil raadne i min Rede! Men stadig bliver man gravet op igen. Og hvad med mit „Nr.“, min Kalender, min Sol og min Nabo. – Og Madrassen, som jeg var saa glad for. Jeg er blevet en meget gammel Mand. Jeg skyer Folk og hader Forandringer. *Undtaget den store, der kommer!!!!*

¹¹/₅. Retten er sat. Den sidder derinde. De mystiske Dommere er blevet en 3-dobbelt Realitet. En tyk og to yngre. SS er de alle. For Bordenden en hurtigskrivende Officer af behageligt Ydre. En Anklager, en Forsvarer, en Retsbetjent. Intet mangler; to bjæffende Kriminalassistenter til Overflod. Jeg er afhørt og isoleret i Selskab med en Vagtpost og et Spisestuemøblement. Her er Kork paa Gulvet og meget stille, og udenfor er det fremskredet Foraar. Byens Duer promenerer paa solstegte Gesimser – – –

¹²/₅. (Her afbrød Vagtmanden. Das Schreiben ist verboten. Han havde gerne tilladt, men han er kun en lille Vagtmand). – Retten er sat. Retten har siddet. Retten er gaaet sin Vej igen. Vi var 12 anklagede. Som Anstifter stempler de

mig, i Mangel af bedre, – en Paastand, der dog næppe kan holde. Men Anklageskriftet flammede af Brand og Blod, og mit Haab er nu at vandre paa Jorden, om ogsaa det for en lille Stund skulde blive fremmed Jord!

– Hele Natten „var vi sammen“ og snakkede om mange Ting og meget fornuftigt. Men i Dag er du atter væk, og jeg kan kun skrive. Og trods alt, hvad jeg skriver om, faar jeg aldrig skrevet det til dig, som jeg gerne vilde. Endnu en „Hilsen“ fik jeg om dig i Aftes, fremhvisket i Smug under skarp Bevogtning. Jeg kender ikke Overbringeren, og han kender ikke dig, han „vidste det fra en anden.“ Snoede Stier, men dog farbare.

– 12 Anklagede var vi, og meget godt imellem. Kun K. syntes mig skrækkelig. Gubbestejl og uforstaaende efter 4 Mdrs. Eftertanke. Det gjorde mig ondt, men engang vil han vel begribe.

Som Vidner fremførtes Bent og Jacob. Opmærksomme og artige sad de i deres lange Overfrakker. En stolt Dag for Jacob; 8 af de anklagede skyldte ham deres Nærværelse, – „nægtet, men overbevist ved Jacob Jensens Vidneudsagn“. Det var næsten monotont. Og næsten utroligt.

Et Højdepunkt naaede man, da Krigsretten rejser sig og bøjer sig over en beslaglagt Pibeudskraber, som Anklageren rækker frem.

Pakket i Lastbiler, gemt som Perler i en Musling, bag Frynser af hjelmprydede Knortekrigere vendte vi atter hjem til det egne.

(¹²/₅) Lille kære! Saadan er det altsaa at modtage en Dødsdom! Gid du og Mor blot ikke maa faa det værre!!

Men endnu lever jeg, og endnu skriver jeg, og 3 Vitaminpiller har jeg spist til Aften. Trods alt, saa tror man det jo knapt nok!

Jeg er ikke chokeret – tror heller ikke, jeg bliver det. Men jeg maa alligevel afbryde dette. Endnu er der Benaadningsinstans, og Ansøgning skal indgives. Jeg maa tænke i Aften, og i Morgen maa jeg skrive. Og bagefter skal jeg skrive til dig igen.

Et Retsmedlem, jeg talte med efter Dommen, forklarede, at Fuldbyrdselsen (saavel som ogsaa Benaadning) afhænger af den politiske Udvikling. Men hvorfor fortæller jeg dette? For at glæde mig selv selvfølgelig. Du ved jo kun god Besked.

– 4 ialt, og alle tog det glimrende!

Gid jeg kunde fatte mig til stor Alvor. Livet er ikke længer saa langt, at man kan tænke i Morgen.

¹³/₅. Jeg skriver endnu, og jeg har skrevet mig varm. Naar Livet bliver saa kort, er det godt, at man kan drømme. Saa lever man ogsaa om Natten.

Min Fløj har holdt Flyttedag i Dag. Til større og bedre Lokaler. Ud triller Danskerne, og ind ruller Tyskerne. Jeg har faaet en Sydcelle, en ægte Sydcelle med Sol til sidste Straale. Gul er den, med en brun Stribe. Varme Farver og Fliser om Vasken. Et Vindue, der sidder indenfor Rækkevidde, og i Aftrækshullet en gammeldags Potte med Hank og større Muligheder end den aflange Skinkedaase. En rigtig lille Optimistcelle. Og saa har jeg fjernet det røde Plaster fra Døren!

En ny Kalender har jeg ogsaa startet. Begynder med den 13. Det er den 5. Maaned, jeg gaar ind i. Og de gode Haabs Have glemte jeg heller ikke. Sløj som den var efter to Dages Ensomhed, har den nu rettet sig. Hvad end der sker, har den Have i hvert Fald trøstet. Naar vissent Græs bliver grønt, forpligter det ogsaa os andre.

Men min Ven og Nabo, Frode, har jeg mistet. Den Celle, jeg blev anvist, viste sig nemlig kun at rumme en Trappestige, en Lokaltelefon og to Søm, hvoraf det ene hed Lind og det andet Møller. Stigen besteg jeg, og Telefonen summede, men Sømmene fandt jeg utilstrækkelige for mit øvrige Behov. Kort efter blev jeg derfor flyttet.

– Det er nu min 7. Celle. Saa gid det blev den sidste. Iøvrigt maa jeg fortsætte med min Ansøgning.

¹⁵/₅. Det regner i Dag, og der er Stemning af Opløsning og meget nyt Liv.

Og saa er det d. 15. Den Dag, jeg havde fastsat til Krigens Ophør. Men Klokken nærmer sig Middag, og Krigen varer stadig. Meget tyder paa, at jeg har forregnet mig, men til Morgen har jeg afgivet min Benaadningsansøgning.

7 bitte Øer er blevet min nye Oplevelse. 7 slidte, mørke Pletter paa Flisegulvet. 7 Pletter med Plads til 6 Skridt imellem. Det er den ældste Fløj, vi nu bor i. Utallige Mennesker maa have gaaet her og vendt paa Hælen. Fidusmagere og honnette Folk imellem. Jeg træder

i deres Fodspor. Og gid jeg saa ogsaa maa gaa den samme Vej.

– Saa er I altsaa underrettet! Jeg hørte i Aftes, at Dommene var offentliggjorte, hvad der synes at berettigge en vis Optimisme. Men det er drøjt at vide, hvordan du og Mor nu maa have det. Et Brev fik jeg afsendt til Mor, men hvad med dig? At forsøge at sende Brev til dig vilde være for vidtløftigt, og Situationen er endnu saa svævende. Og hvad vilde du føle ved ikke at kunne skrive igen! Vi er skilt fra hinanden med Sikkerhed for dig, og den Tanke har været god for mig de sidste 4 Maaneder. For allerførste Gang i de Aar, jeg har kendt dig, har jeg oprigtigt ønsket at undvære dig. Men du har været i mig og i Luften omkring mig og i Kabalerne paa det hvidskurede væg-faste Bord. Jeg har tænkt saa meget paa dig, at du maa have følt det helt ovre i Sverrig. Og jeg har følt, hvor ganske nær vi har været sammen. Kun Tyskerne var det, der aldrig fandt dig.

– Hvor er det trist, men der er stadig Ting, jeg aldrig faar udtrykt. Tænk for en fjern Fremtids Besættelsesforskere at kunne holde Papiret i Vejret og sige: Disse smukke Linier skrev den dødsdømte Frihedskæmper til sin Hustru.

Men saadan vil det aldrig blive. Dette Kaudervælsk af slet Lyrik og stille Morskab vilde næppe være egnet. Men du vil begribe, hvad jeg skriver, og forstaa, hvad der mangler, og se, at det, der mangler, staar der – blót paa Hovedet!

– – – Saa sidder man her igen, med Aften-sol og Udgangsstemning. I Morgen kan man atter notere en Dag i Kalenderen. Nu samler man jo paa Dage. Før stregede man dem.

– Jeg var hos Sanitäteren, jeg hentede mine Vitaminer. Paa Trappen fulgte Claire bagved mig. „Kopf kalt, Georg – die Idioten – Reklame – Wir sind stolz von dir“. – Der var to Spørgsmaal, hun herved berørte: Det første om Hensigten med Dommene. Det andet, hvad Slutninger andre vil drage af en saa alvorlig Dom. – Jeg vil lade det sidste ligge indtil bedre Lejlighed. Blot vil jeg bemærke, at jeg intet har sagt, som jeg ikke var berettiget til at sige!

Det andet Spørgsmaal er det, jeg nu har overvejet gennem en lang Dags 14 Timer: Hvad skal man mene, og hvad skal man indstille sig paa?

Jeg har hidtil hævdet en stor Optimisme. Mit

Humør er stadig i Overkanten. Et godt Humør er blevet mig en Vane, hvor det modsatte var Tilfældet tidligere. Hvordan skal det saa holdes? Skal jeg spille paa sort eller rødt? Skal jeg indstille mig paa det værste? Eller skal jeg haabe, hvad andre faktisk synes at mene, at Dommene er, hvad Claire kalder Reklame?

Jeg spekulerede engang saa tit paa, om jeg var „fejg“. Formodentlig fordi jeg undgik Slagsmaal. Kan du huske Bataillen paa Donau? Da spekulerede jeg paa, om du ogsaa mente det.

Saa kom vores forbryderiske Virksomhed, og det lille Problem fandt Opklaring en Nat i Marts med Frost og Maane.

Men jeg har lært mere endnu, synes jeg. Jeg har lært at indkapsle mine Reaktioner, saa jeg knapt nok selv kan spore dem. – Formodentlig er det begyndt, da jeg blev arresteret; det var Forhørene man indstillede sig paa. – Jeg var det første Gang bevidst ved Meddelelsen om Max, der var skudt. Den næste Gang ved Mors Arrestation. Det var vanskeligere, men ogsaa det lykkedes. – Saa var der en Morgen, jeg mente, jeg skulde løslades. – Det var naivt, og i Stedet blev jeg kørt til Tyskland. Men ogsaa det gik saare tilfredsstillende.

Saa endelig kommer dette. Med Hunde og Bøsser og Soldater i Stimer. Og Ubehaget groede som Skimmelsvamp. Indtil Anklageren foreslog Dødsdom. Saa tænkte jeg, hvad ser nu bedst ud? Skal jeg blive bleg og tørre Sved af Panden? Eller skal jeg holde mig høj og uanfægtet? Men Arne græd og løste Spørgsmaalet. Saa trøstede jeg ham i Stedet. Det gav et Skær af Menneskelighed, tænkte jeg. Forhærdet vilde jeg nødigt fremtræde, men heller ikke miste Holdning. Siden faldt Dommene, og det samme gentog sig. „Teater“ havde Arne kaldt det. Men det blev grand-guignol-Teater. Og alligevel var det stadig Teater med os som grebet Publikum. —

3 Dage er gaaet siden. De 2 med at foreslaa Benaadning. Jeg skrev mig varm og tilfreds og spekulerede ellers ikke.

Men nu kommer altsaa Problemet: Jeg savner en Indstilling — en Følelse, om du vil. Jeg aner ikke, hvad jeg venter — — —

Det er blevet for mørkt nu. Langt over Sengetid. Jeg maa aabenbart slutte. Men Solen staar op i Morgen.

^{16/5}. Jeg vil skrive, mens Dagen er frisk og Maven fuld af Brød. — Jeg er en skidt Psyko-

log, og hvad jeg skrev i Aftes var daarligt skrevet. Jeg troede i Gaar at skulle løse et Problem, nu indser jeg, at jeg blot har fremkaldt et. Problemet eksisterer jo ikke, og det fremgik allerede af, hvad jeg skrev. Jeg skrev om „indkapslede Reaktioner“. Knaldhaarde, smaa Hasselnødder. Med Orm eller Kærne, det ved jeg ikke, men hvorfor skulde jeg knække dem? Min Opgave er kun at tro det bedste og tage det værste, saafremt det skulde komme – „Reaktioner“ er overflødige. Min Mening ændrer dog ikke noget.

Loftet over mig knirker af ubegrænset Utaalmodighed. 6 Skridt den ene Vej og 6 den anden. Det er det samme for os alle. Allesammen venter vi paa noget. Han venter Frihed, og jeg venter „livsvarigt Tugthus“.

– Jeg fik talt med „Køkkenholdet“. Køkkenh. er Maduddelerne. Det var et af de gyldne Øjeblikke, hvor ikke en Soldat, men en Fange smækker Døre. Det er Sekunder vi har til Raadighed, men vi har lært at fatte os i Korthed. De fortalte om Teksten ved Offentliggørelsen. „At Fuldbyrdselsen afhang af Befolkningens Holdning“. Det var det, jeg vidste, men jeg vidste ikke det var meddelt. Men

saa ved du og Mor det altsaa ogsaa. Og I vil sikkert ogsaa vide, at der næppe bliver nogen Begravelse!

De er stærke stadig – mægtig stærke! De tør tage Gidsler. Det er langsom Død, de tilbereder. Gennemstegte Krigsforbrydere i pikant Anretning, men Krigen nærmer sig en Afslutning. Vi ved det, og de ved det, og i alle neutrale Lande skratter spidse Penne. Vi faar se, om de ogsaa tør bruge os.

Jeg hævdede i December, at der ikke blev eksekveret flere Dødsdomme herhjemme. Jeg har senere hævdet saa meget, der siden har vist sig forkert. Men maaske havde jeg Ret i December. – – –

– En Ting har ærget mig en Smule. Jeg paabegyndte en Beretning. En Beretning om Forløbet, om Transporten og om det lille omrejsende Cirkusselskab med Lyn paa Kraven og Dødningehoveder i Hattene. Jeg paabegyndte den d. 11., men blev afbrudt af Vagten. Siden gik alting saa hurtigt, og nu synes jeg, det er for sent under givne Omstændigheder. Det vilde lyde dumt og makabert for dig, der engang skulde læse det.

^{17/5}. Jeg opdagede i Dag, at det pludselig er Sommer. Det var Graavejr og Smaaregn, men der var Svaler over Taget og Tulipaner langs Plankeværket. En ganske sær Fornemmelse.

– Lidt Selskab har jeg faaet. Stilfærdigt Selskab, der ikke forstyrrer min Hverdag. Det er en Flue, seksbenet og veltilfreds. Trods aabent Vindue er den her paa 2. Dag. Noget Navn har den ikke, blot Fluen. Vi er jo kun de samme, og vi kender hinanden paa Udseendet. Nu har jeg strøet Brødkrummer i Vindueskarmen og venter til Gengæld, den bliver her.

– Man bliver overtroisk i Fængsel. Man har saa meget Tid, at man opdager de allermindste Ting. De bitte Ting, man ikke var vant til at tænke over og derfor nu skal tillægge en Betydning i Sammenhængen. Og alting vender sig til Fordel, for nu har jeg taget det Standpunkt!

– Jeg har ogsaa taget det, fordi jeg ved, hvor meget vi tænker paa hinanden. Jeg ved, hvor ubeskriveligt slemt det maa være for dig og Mor. Et Plat-og-Krone-Spil, som hentes fra de

billigste Romaner. Men mig selv er det mærkeligt „uvedkommende“. Jeg er lidt utaalmodig, men det er man ogsaa hos Frisøren. Jeg hober Dage op og finder større Chancer i hver ny Dag. Endnu har jeg ikke i 10 Sekunder følt mig virkelig nedtrykt. Blot vilde jeg saa inderligt gerne kunne hjælpe jer, og det synes jeg paa „underlig Maade“ er muligt, naar vi tænker paa hinanden og tror det samme, og alle er fulde af stort Mod. Og skulde det saa alligevel gaa galt, skal I ogsaa vide, at mig selv har det faldet let, blot ikke at vide, hvor lidt jeg kan hjælpe jer. – Jeg kunde passende fortryde nu. Jeg kunde fortryde alle de Dage sammen med jer, man har spildt med daarligt Humør. Der var meget andet, men selv om jeg fortrød, vilde det dog ikke glæde jer. I Stedet foretrækker jeg at føle mig inderligt godt tilfreds med det gode, vi har haft sammen. Jeg har altid levet Tilværelsen baglæns. Jeg har samlet paa det, der var opnaaet, i Stedet for som de fleste at stile højt og stræbsomt. Jeg var i Tvivl, om det var rigtigt saadan, men nu synes jeg det. Og hvis I nu kan anlægge samme Syn paa det, vi har haft sammen, i Stedet for at tænke paa det endnu mere, vi kunde have faaet, saa vil

I sikkert ogsaa opdage, at jeg har Ret. Det er „Faren ved Familieliv“, at man i givet Fald synes man mister noget, som man faktisk ikke har opnaaet. Og saa prøv iøvrigt, hvis det skulde blive nødvendigt, at hjælpe hinanden. For Filosofi er godt, men der er Dage, hvor det er svært at leve efter.

Jeg skriver, hvad der falder mig ind, og dette blev altsaa lidt „Testamente“. Jeg skriver det til jer begge, og jeg vil hvis nødvendigt gentage det. Og saa iøvrigt tænk paa noget bedre; det gør jeg!

– Kære lille du! „En god Nyhed“ i Aften: 4 nye Domme uvægerligt af samme Art. Mærkværdigt at kalde 4 Dødsdomme for godt Nyt, men det er, hvad jeg mener. Jeg har skrevet mig tør for i Aften, og det er snart mørkt! Godnat og sov godt til i Morgen.

¹⁸/₅. Den ene Nyhed følger i Hælene paa den anden. Det er haard Storm, og Baaden vipper, men den synker ikke. Nu hører jeg ad Bagveje, at vi skal til Kiel. Jeg burde selvfølgelig have vidst, at vi stadig er Turister, men der var saa meget andet at tænke paa. Jeg faar vel næppe Lejlighed til at fortsætte

dette Brev, hvad jeg vil savne. Heller ikke kan jeg skrive til Mor, hvad jeg vil savne endnu mere. Det er det eneste, jeg kan gøre for at hjælpe jer, men dog ogsaa lidt.

Og saa en Ting endnu: Hvad I end hører, saa *vent med at tro det, til I har Bevis!!* – Jeg har hørt det paastaa før, og min Makker i Schwe-
rin fortalte det: En Dansker fra Dagmarhus havde hævdet overfor ham, at der var afsagt adskilligt flere Dødsdomme end der var fuldbyrdet! Det blev sagt paa en Maade, der be-
rettiger til at tro, at det er muligt. Og hvad kan man vide om os, naar vi sidder i Kiel eller et andet Sted? Maaske er det forkert at give jer et Haab, der kan være forgæves, men jeg synes dog, I skal vide, at Muligheden er der absolut.

– I Forgaars fik vi forkyndt, hvad jeg allerede vidste, at Dommene var betingede. Besøgstilladelse fik vi ogsaa, hvad jeg skrev til Mor. Det var svært, men det bliver uendeligt meget sværere for Mor. Saa i Gaar fik jeg at høre om de 4 nye Domme. Jeg vil blot gentage kort, hvad jeg allerede har skrevet til Mor: at det er en Skærpelse af Situationen, men en til-
sigtet Skærpelse, at det fordobler Virkningen

derude i Byen. At Tyskerne synes at opfatte, at Virkningen kun kan ventes gradvis og derfor gradvis opfrisker Erindringen. – At vi vinder Tid og Tid skal der til for at opnaa en Afspænding – at Fuldbyrnelsen af saa „specielle“ Domme synes mig mindre sandsynlig paa et Tidspunkt hvor alle og Tyskerne i Særdeleshed snakker Efterkrigsforstaaelse.

Det var kort og godt, hvad jeg mente, og jeg gentog det kun for „Helhedens“ Skyld.

– Skal min Sjæl da aldrig faa Ro? Utrætteligt flagrer den mellem 2 Riger, hvileløs og usalig og jaget af mørke Mænd i graat Tøj. Vi skal nu til Kiel, faar jeg at vide. I nærmeste Fremtid, man burde have ventet det, men jeg *har* fordøjet Nyheden. – (Jeg ser, at jeg ikke blot har fordøjet, men slugt den hel. Jeg skal ikke omtale det yderligere.)

– Saa slutter jeg. Ja, ikke at jeg slutter, for jeg fortsætter S. 83, blot bliver det ikke i denne Pakke. Skulde man slutte med en Bemærkning? Men hvorfor? Der er intet definitivt over S. 82 i et langt Brev. Heller ikke jeg føler noget definitivt. Lidt Søgang har der været, det kan jeg se af Teksten; men der er lang Vej mellem Mulighederne og dybt imellem ogsaa. Og saa

haaber jeg iøvrigt paa et Tugthus af Guds Naade og en snarlig Landgang i Kiel. For Invasionen kommer til Pinse!

Vi vandt i hvert Fald en Krig!

(love
Georg).

ILLEGALT UD SMUGLEDE
BREVE FRA GEORG QUISTGAARD
TIL HANS MOR

(Dette Brev er skrevet paa Toiletpapir.)

26/4 1944.

Kære –! Saa gaar jeg igen herude paa Vestre og pusler som en gammel Mand i sin Hønsegaard. Og Lejlighed til at sende dig et Livstegn fik jeg endelig ogsaa. Jeg kan tænke mig, hvordan du har haft det, men vi opnaaede aldrig Skrivetilladelse under vort udenrigs Ophold og faa Dage, før vi kommer her, bliver alt med -tilladelse inddraget som Kvittering for 2 Soldaterdrab. – Tak for dit meget velkomne Brev af 16/3, modt. 21/4 og R. K.-Pakke, udleveret Aftenen før vores Afrejse. – Vi drog 10 ud og kom 8 hjem; 2 Faldskærmsjægere blev i

Tyskland. 8 Anklagede fra 5 forskellige Sager – haard Hud og knækkede Negle, lidt mindre Spæk, men ellers med det meste af Faconen i Behold. I Dag var vi for første Gang en Tur i frisk Luft (siden 2. Marts) og i Søndags var vi for første Gang overhovedet uden for Cellens 3 Gange 4 kalkede Meter. Ca. det halve Antal Dage har vi tilbragt paa ubeskæftiget Vandring op og ned ad Gulvet, den øvrige Tid har vi løst Knuder (Høstbindegarn) og flaaet Halm (til Flettearbejde). I øvrigt var der ubeskriveligt snavset og uhumsk i Kulturlandet og dertil Væggelus.

– Siden Slutningen af Marts har jeg regnet med denne Hjemsendelse (efter ca. d. 15. April) som en stor Mulighed, derefter havde jeg planlagt Invasion omkr. 1. Maj og Krigsafslutning ca. d. 15. Første Del af Beregningen var altsaa rigtig, og anden Del synes ogsaa at skulle stemme. Om saa ogsaa mine Begrundelser for første Del af Beregningen var rigtige, ved jeg selvfølgelig ikke. Tonen herhjemme er vistnok anderledes, end jeg havde ventet – men hvad Planerne end er, tænker jeg, at der denne Gang kommer en Mand med en Lavine i Vejen. Og saa vilde jeg iøvrigt gerne – om nødvendigt –

have mit Besøg paa Dagmarhus overstaaet. Det er altid behageligst at tænke tilbage paa.

Stemningen herinde er noget tung. Pensionærerne virker lidt nedtrykte. Soldaterne ogsaa – maaske er alle lidt foraarstrætte, maaske krigstrætte, og saa selvfølgelig de bortfaldne -tilladelser og Dr. Best's Trusler tværs over Graven.

Makker har jeg ikke længer, heller ikke Tobak eller „Legetøj“ eller noget af det, der gjorde Livet muligt at leve.

For 6. eller 7. Gang siden 13. Januar blev jeg i Gaar visiteret, men alt hvad de fandt, var lidt Lommeuld og en pudsig tysk Dødsannonce. Nu har jeg kun noget Tøj (endda rigeligt!!), en Blyant, Toiletsager, og – i Smug – et Spil Kort plus en hel Del Optimisme! Og saa maa de Allierede hjælpe for Resten.

Vi ses snart! Vær vis paa det. Alle Krige ophører, og denne har nu allerede varet for længe.

G.

P. S.

Jeg er lidt spændt paa om vores Radio, Skrivemaskine, elektr. Barbermaskine, Scrap-bog, Papirer, 300 Kr. og m. m. stadig er paa Dagmarhus. Men selvfølgelig – der bliver Tid nok!! til at ærgre sig.

– Jeg hørte en Slaamaskine i Dag; tænk, naar man snart igen skal slæbe saadan en.

14. Maj 1944.

Kære lille Mor!

Jeg har været doven i Dag. Jeg har hvilet paa et stort Værk eller det meste af et. Saa vaagnede jeg ved Aftensmad og en Meddelelse, som jeg havde frygtet.

Jeg har aabent Vindue, og det regner. Og Solsorte flyver over høje Mure og synger for dødsdømte Fanger. Det er smukt og poetisk, men næppe helt rigtigt.

Jeg havde frygtet en snarlig Offentliggørelse af Dommene, blot ikke *saa* hurtigt. Men samtidig faar jeg nu optimistisk Nyt fra flere Sider. Jeg haaber fremfor noget, at denne Optimisme begrunder sig i den offentliggjorte Meddelelses Tekst, for jeg tør knapt nok tænke paa, hvordan du har det.

Der er lang Vej endnu, og dette her er kun Begyndelsen. Mit „store Værk“ er min Be-naadningsansøgning, et Skrift paa Højde med Ciceros bedste. Den stiles til Dr. Best, og før han bekræfter Dommene er de ikke retsgyldige.

Men heller ikke i værste Fald er det værste sket endnu. Jeg talte før og efter Dommen med et Medlem af Retten, og han forklarede, at Dommene er politiske, og Fuldbyrdselsen afhæng af den politiske Udvikling herhjemme. Med andre Ord tager man Gidsler som Modtræk.

Flere Domme vil utvivlsomt følge efter. Men Meddelelser er sendt ud overalt om, at Sabotagen maa standse indtil videre. Det er ikke gjort paa en Dag, men hvad der lykkedes i Januar kan ogsaa lykkes i Maj.

Det er i Korthed Situationen. Den er makaber – Dødsdomme i Maj – men dog ikke værre, end at vi bør bevare hele Hovedet koldt og hele Hjertet fuldt af stort Mod. Blot er det saa svært at begribe, at du nu skal gaa alene derhjemme og slaas med dine Tanker.

Selv fortsætter jeg Tilværelsen uden Afvigelser. Jeg indtager mine Vitamintabletter, og gaar min Tur paa Gulvet. Kun een Forandring er indtraadt: Min Brødration har jeg nedsat fra 18 til 14 Skiver daglig. Ikke af Appetitmangel, men fordi en for fuld Mave giver tomt Hoved. Og Hovedet er stadig mit eget, og jeg skal bruge det.

Vi var 4, der fik Dødsdom; den ene en Dame paa din Alder. Og ingen opgav Værdigheden! Selv ikke i de mellemliggende 3 Timer fra Retsforhandling til Domsafsigselse. Der var 12 Mennesker om et Bord og alle røg af samme Pibe. Snakke maatte vi ikke, men smile havde vi da stadig Lov til.

Vi fulgtes hjem i Lastvogn. Soldaterne var rystede, og vi var som Børn paa en Forperron. Det var ikke en forceret Stemning, men vi har jo haft Tid nok til at fortryde.

Jeg haaber saa inderligt, og jeg er næsten overbevist om, at du og Ellen og Bodil vil bevare et vist Humør og et stort Mod. Det er slemt at vide, at I nu ved det, men en umaadelig Hjælp har det hidtil været at se og vide, hvor godt du har taget det, og du vil ogsaa kunne klare dette her.

Og saa bør det iøvrigt ogsaa glæde dig, hvad jeg har Grund til at være glad over: At jeg kom først, men blev den sidste. —

Jeg skriver igen i Løbet af nogle Dage. Jeg haaber at dette maa naa dig hurtigt.

Og saa iøvrigt endnu engang paa Gensyn. For saadan tror jeg dog stadig.

Georg.

16/5 44.

Kære lille Mor! Saa kender du altsaa Situationen. Den er let at overse, men den giver dog gode Muligheder. Blot bliver den næste Tid drøj for dig og Ellen og Bodil, indtil Byen og Dr. Best naar til en Forstaaelse.

Hele min Fløj er flyttet. Jeg har faaet en Sydcelle, Sydvest med Sol til sidste Straale. Gul er den med brune Striber. Varme Farver og Fliser om Vasken. En højtsvungen Gaslampe, og et Vindue indenfor Rækkevidde. En rigtig lille Optimistcelle.

Dumme Ting at fortælle om under disse Omstændigheder, men dog smaa Ting, der ogsaa tæller for mig i hvert Fald.

Vi fik Meddelelsen i Dag, om at Benaadning afhænger af Udviklingen. Samtidigt fik vi Lov at modtage Besøg, hvad ellers for Øjeblikket er inddraget. Jeg ved, hvor drøj en Nyhed, det har været for dig. Derfor skal du ogsaa kun komme, hvis du selv ubetinget ønsker det. Noget Hastværk har det jo iøvrigt ikke, og *jeg bliver ikke skuffet*, hvis du foretrækker at skrive. Ingen behøver at fortælle mig, hvor svært det er for dig, og jeg haaber inderligt, at du kun gør, hvad du synes falder lettest.

Som sagt, Situationen er fuld af Muligheder, men jeg hverken synger eller beklager mig. Hvad jeg beklager er, at du og Ellen skal have den værste Part, for det har I ganske ubetinget. Og saa er jeg endda glad ved at vide, at det netop er Jer, for I vil kunne klare det!

Jeg savner nu en Skjorte og snart lidt Sokker. Et Sæt rent Undertøj har jeg. Om det ellers er tilladt at sende noget, ved jeg ikke. Som sagt, her er Stuearrest for Tiden og har været i 3 Uger. Tabletterne var meget velkomne, de pyntede paa Faconen.

Hvis du ønsker at besøge mig eller hvis du ønsker andre Oplysninger, kan du ringe til Vestre Fængsel (Herr Eriksen).

Saa haaber jeg ellers Situationen maa afklares i Løbet af rimelig Tid. Og ogsaa haaber jeg, at du forstaar, at jeg ikke mister Humøret.

Hav det godt, og hvis du kan, saa skriv til Ellen. Hun trænger ganske sikkert ogsaa til det.

Kærlig Hilsen

Georg.

Jeg har læst, hvad jeg har skrevet, og finder det lidt „tørt“, men mon ikke det dog er tilstrækkeligt. Vi kender hverandre saa godt, at

vi ikke behøver at drukne i mange Ord, de ganske simple Ting, vi har at sige hinanden. Den Kunst har jeg lært af dig, og det er en god Kunst.

Kys fra
G.

Tobak og *Læsestof* maa modtages. M. H. t. det sidste har jeg ingen særlige Ønsker. Jeg har næsten glemt, hvad en Bog er. Ogsaa gerne Søndags B T og Kryds & Tv. Blad. En daarlig Smag, men god Underholdning.

17/5 1944.

Saa er jeg her allerede igen, lille Mor!

Og ikke for at fylde dig med falsk Haab, men for at give dig Del i mit eget.

I Dag er der faldet 4 nye Domme, hører jeg. Det er en Skærpelse af Situationen, men en *tilsigtet Skærpelse* og derfor en gunstig Nyhed! Om der falder flere endnu ved jeg ikke, men jeg antager det.

Situationen er fremdeles kritisk, det indrømmer jeg, men flere Ting er nu opnaaet: 4 Domme er en Forskrækkelse, men ikke større, end at den kan fortage sig. Det var i hvert Fald, hvad

jeg frygtede: at vi skulle blive „glemt“ igen derude. Som allerede sagt, Sabotage er ikke standset paa en Dag, selv om „Ledelsen“ giver Ordre. Men Tyskerne synes altsaa klar over denne gradvise Virkning, og derfor opfrisker de Erindringen efter et passende Antal Dage. Tidspunktet er velvalgt, og Virkningen utvivlsom. Det er det første, der er opnaaet.

Det andet, der opnaaes, er Tid! Det er en stor Iscenesættelse, og den vil kræve meget Tid, og Tid er det, vi har Brug for til en Afspænding. Hver Dag er en stor Forbedring.

(– Jeg traf en „Veninde“ paa Trappen forleden; en tysk Dame. „Kopf hoch, Georg – die Idioten – Reklame!“ Hun var ganske simpelt rystet, men hun mente, hvad hun sagde.)

Endnu en Ting: 4 Domme af denne specielle Art(!) gør Virkning. 8 gør større Virkning, men 2×4 gør dobbelt Virkning. Men ikke blot virker de, hvor de er tilsigtet at virke. Ogsaa Soldaterne har siden været ganske tydeligt rystet, og Meister har været som en Sky-pumpe. Det er Tyskerne selv!

Og hvad vil man skrive i neutrale Lande? Endda paa et Tidspunkt, hvor de tyske Aviser

flyder over af Forsoningstanker og Ønsker om Efterkrigsforstaaelse os alle imellem. Det er realistisk iscenesat, deres Drama, men det vilde være meget, meget dyrt at opføre.

– Det var „min Ven“ fra Retten, der i Gaar forkyndte Betingelserne. „Die Verurteilungen werden nicht vollstreckt, verstehen Sie!“ sagde han meget indtrængende. „Dommene bliver ikke fuldbyrdet“ med mindre osv. osv. Sagen er stillet paa Spidsen, men jeg er overbevist om, at den holder.

– Der er i Aften en tilsyneladende Afspænding at spore hos Soldaterne. Om det saa er, fordi de har opfattet Sagen som jeg, kan jeg selvfølgelig ikke sige saa kort efter.

Hvor længe nu Belejringsstilstanden skal holdes, aner jeg heller ikke. Jeg haaber inderligt, for din og mange andres Skyld, at den maa blive af kort Varighed, men jeg er forberedt paa længere!

Og saa er jeg iøvrigt stolt over, at have en Mor og en Kone, som jeg kan stole paa, som jeg gør paa jer i denne Tid!

– Endnu et Brev følger efter eller er maaske kommet. Det gaar imidlertid via Retten og er uundgaaeligt farvet derefter.

Og saa godt Humør, lille Mor, selv om det er et stort Forlangende.

Kærlig Hilsen fra
Georg.

(Det sidste Brev).

20/5 1944.

Lille elskede Mor!

Saa kommer det værste. Ja ikke for mig, for for mig vil det ikke være svært, men for dig. Men du har været utrolig, og du vil stadig være det. Du vil faa Brug for alt dit Mod, men du har aldrig endnu svigtet! Og saa ved jeg, at du vil være overbevist om, at trods alt, saa nyttede det!! Det er en meget lille Trøst at give dig, men naar du ved, at det for mig er tilstrækkeligt vil det ogsaa betyde noget for dig.

Hvorfor du nu igen skal miste noget, forstaar jeg ikke. Men prøv at tænke paa ikke blot hvad du mister, men hvad vi har haft. Jeg ved hvad Far betød og stadig betyder for dig, og paa samme Maade skal ogsaa vi to altid være sammen. Og mig har du allerede givet saa meget godt, at jeg ikke er i Stand til at være bitter over, at der ikke bliver mere.

– Der var meget, jeg kunde fortryde, og

meget, jeg kunde og burde have gjort for dig, som jeg aldrig har gjort. Men jeg vil ikke bruge Tiden til at fortryde; blot vil jeg være saa inderlig glad ved at tænke paa, hvor meget vi forstod hinanden, selv naar jeg gik min egen underlige Vej.

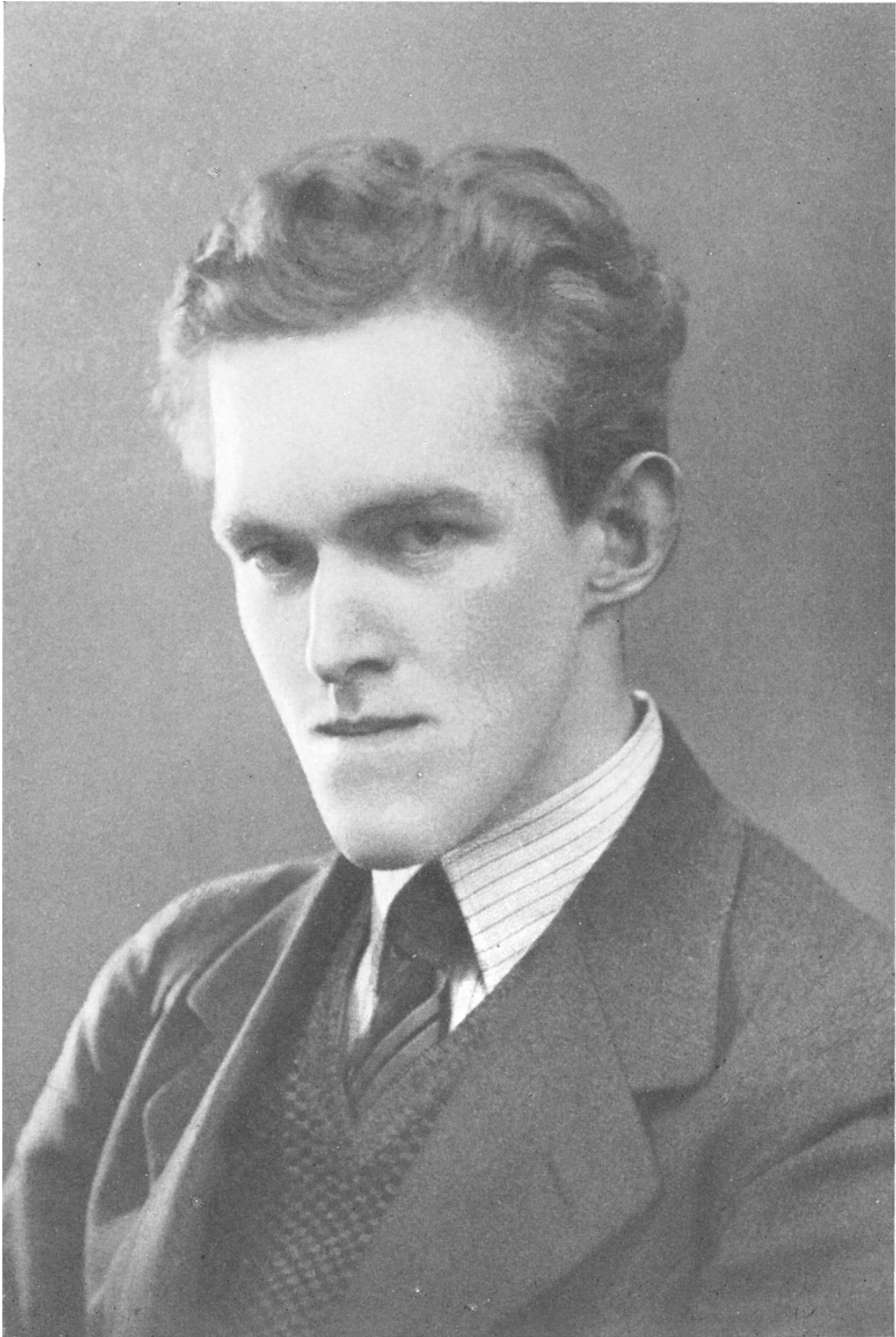
Det bliver en ganske uendelig svær Tid for dig, den første. Men du maa ikke glemme et Øjeblik, hvor meget du stadig har. Ikke blot Bodil har du, men Bodils Dreng. De er en frisk Start, og du kan lære dem meget af, hvad du har lært mig. Hvorfor det skal være dig, der altid giver, ved jeg ikke, men det maa være godt at kunne give noget.

Jeg udtrykker mig maaske daarligt i Aften; jeg er ikke vant til at sige, hvad jeg føler, og det har heller ikke været nødvendigt mellem os. Vi holdt af hinanden og vi vil blive ved at holde af hinanden, saa ganske ligetil og ubegrænset.

Og saa vær overbevist om og lad det hjælpe dig, hvad det vil, at dette her falder mig mærkværdigt let. Det har ikke været forgæves og derfor er det saa enkelt.

Lev vel og hav det godt, lille Mor. Din Dreng elsker dig.

Georg.

Georg Quistgaard.

I

26/4 1848 - ! Den 26de April, 1848
besvarede jeg Ditt Bre og fandtes som en
gammelmors Mand i den Højskole.
Og jeg har vel at sige dig at
Løbskøgen sid jeg er delvis afgår fra
som skulde mig, hvad den har
haft der, med vi opmærksomhed
Principiell del af mig vil være inden
rige Ophold, og for Dage for vi
kommer her, og vi vil være
- stillende indadvendt som en
Det 2 Soldaterstab. - Ved for det
Anger vilkomne Breve af 16/3, og var
21/4 og D.K.-Brev, indleveret opken
for vores Breve. - U. om 110 ind
og som 8 biten, 2 Læsebøger
blev i Byg Stene. 8 indleveret for
til fordellige Sager. - Hvad Hvid og
Johannes vilke, lidt min
Spid, men ellers med det meste

Indledningen af Georg Quistgaards Brev til hans Mor, skrevet paa Toiletpapir.

hvor alle af Tyskerne i Sørellekens smed:
des Efterfølgelse forskæde.

Der var dog og god, hvornår jeg mente, og
jeg genløj det kun for "Helhedens" Skyld.
— Skal min Dyd da aldrig for den
Mærkeligt fleges den mellem 2 Ophjær, hvilede
og virkelig og peger og møde hinanden i gnet Vej.
Vi skal kun til Dind, som jeg er vidt. Og
nærmere Fremtiden man burde have været det,
men jeg har fordejet Urytten — (jeg ser, at
jeg ikke blot kan fordejet, men sligt den hel.
Jeg skal ikke omvælte det yderligere.)

— På slinken jeg, for ikke at jeg slinken, for
jeg har været S. 82, blot bliver det ikke i den
Dette. Skinde man slinke med en Osmund.
ning: Man hvorfors? Der er intet definition
over S. 82 i et langt Oms. Heller ikke jeg fulde
noget definition. Læs Søgning har der var,
det kan jeg se af Taktik; men der er lang Vej
mellem blivende hederne og dybt imellem, og
der bliver jeg idiosyncrasy på et Tinghede af gude
Vande og en smuklyt handgang i Dind. For
Mænd enten kommer til Dind!

Vi Vande i hvedstaler en Dind!

Georg

Marie Oqvistgaard
f. Breyen

I Taknemmelighed for den Omsorg
ved min Søn ved Grundlæggelsen
heri i Grundlæggelsen.

KR. 4,75.

BIANCO LUNO A/S, KBH.

GEORG Q̊UISTGAARD: FÆNGSELSDAGBOG OG BREVE

NNF